

2 års plan for Sunde barnehage 2024-2026

INNHold

Innledning	s. 3
Inkluderende, trygt og godt barnehagemiljø	s. 5
1. Positivt klima	s. 7
1.1 Kultur og verdigrunnlag	s. 8
1.2 En reflekterende kultur- arbeid med voksenrollen	s. 9
1.3 Relasjonsbygging	s. 11
1.4. Tilknytningsbasert barnehage	s. 12
1.5 Gleding	s. 15
1.6 Psykososialt arbeidsmiljø	s. 17
2. Ledelse	s. 19
2.1 Kapasitetsbygging og organisasjonslære	s. 19
2.2. Gruppeledelse	s. 21
2.3 Overganger	s. 22
2.4. Vurdering	s. 23
2.5 Barnehagens internkontrollsystem	s. 24
3. Lek- og læringsmiljø	s. 26
3.1 Barnets stemme og retten til medvirkning	s. 27
3.2 Fellesskap og vennskap	s. 28
3.3. Språkglede	s. 29
3.4 Klart mi kan leke	s. 30
3.5 Gleden i å lære	s. 32
3.6 Rammeplanens sju fagområder	s. 33
3.7 Sjøvett og trafiksikker kommune	s. 41
4. Laget rundt barnet	s. 43
4.1 Samarbeid med barnets hjem	s. 44
4.2 Tidlig innsats	s. 46
4.3 Tverrfaglig samarbeid	s. 47
Begreper	s. 48

«Klart mi kan!»

Livlig, romslig og full av gøtts

INNLEDNING

Sunde barnehage eies av Farsund kommune. Barnehagen har 5 avdelinger.

Vi bygger vårt arbeid på «Lov om barnehage» og «Rammeplanen», som er en forskrift til denne loven. Disse planene er igjen forankret i FN's barnekonvensjon.

Barns beste skal være et grunnleggende hensyn, ved alle våre handlinger som berører barn.

Vårt systematiske pedagogiske arbeid skal konkretiseres og tydeliggjøres gjennom denne to årsplanen. Den skal synliggjøre hvordan vi tolker og ønsker å realisere rammeplanen i vår barnehage. Den skal være et arbeidsredskap for alle oss ansatte og samle oss i arbeidet for å gi alle barna et godt barnehagetilbud. I tillegg til våre planer for kortere perioder, prosjekt- og implementeringsplaner, skal denne planen være et utgangspunkt for refleksjon og for vårt utviklings- og endringsarbeid.

Planen bygger på våre verdier og baseres på kunnskap om barns trivsel og allsidig utvikling. Vi har derfor valgt å skrive om verdigrunnlaget helt først i planen. Vi har definert tegn til god praksis for å skape en felles forståelse, og som grunnlag for felles praksis og vurdering av vårt arbeid. Tegn til god praksis skal bidra til å kvalitetssikre vårt arbeid.

Planen er utarbeidet i pedagoggruppen og i samarbeid med det øvrige personalet. Den bygger på nasjonale og lokale satsninger og føringer. Foresatte har medvirket til planen gjennom foreldreundersøkelsen høsten 2023, og innspill via forms. Denne planen skal videreføre vårt arbeid med implementering av Rammeplanen. Den tar utgangspunkt i vår forrige to årsplan, som var gjeldende fra 2022-2024.

Istedenfor en årsplan for ett år, velger vi at denne planen skal gjelde for de to neste barnehageårene, fra høsten 2024 og til våren 2026. Det lages fagplan for ett år av gangen. Planen er godkjent av barnehagens samarbeidsutvalg (SU).

INKLUDERENDE, TRYGT OG GODT BARNEHAGEMILJØ

I vår barnehage arbeider vi kontinuerlig og systematisk med å fremme et trygt, godt og inkluderende barnehagemiljø, og med å oppdage, undersøke og forebygge alle former for krenkelser. Vi stopper krenkelser og følger opp med egne tiltak helt til barna opplever at de har et trygt, godt og inkluderende miljø.

Overordna mål ved Kompetansepakken «Trygt og godt barnehagemiljø» Udir

Barnehagen mål:

- Vi skal forebygge og stoppe begynnende mobbeadferd
- Ansatte fanger opp barn som ikke opplever barnehagen som trygg og god.
- Barn, ansatte og foresatte gir beskjed dersom de ser krenkelse og at barn ikke har det trygt og godt

Alle barn skal bli sett og hørt i gruppa og oppleve det trygt og godt å gå i vår barnehage. Vi skal være bevisst på at hvert enkelt barn har sin subjektive opplevelse av hva som er trygt, på bakgrunn av tidligere opplevelser og relasjoner. Det vil derfor variere hva et barn opplever som en krenkende handling. Noen barn er mer sårbare, disse barna vil trenge mer tilrettelegging og ekstra beskyttelse. For å oppleve trygghet, må barnet oppleve seg forstått og tatt på alvor. Barna i vår barnehage skal ikke være i tvil om at vi liker dem og er glad i dem.

*«Alle barn trenger å bli møtt av ansikter som lyser opp i møte med dem, og de skal oppleve å ha mennesker rundt seg som smiler til dem og ler hjertlig sammen med dem»
(Lunde, 2018)*

Barnehagen skal ha stort fokus på å lage et trygt og godt barnehagemiljø for barna, og det skapes først og fremst ved å ha gode relasjoner og trygge voksne. Personalet må være pålogget slik at barna blir bekreftet, forstått, og får en stemme. Barna skal både oppleve å få og gi omsorg. Vi skal skape et inkluderende fellesskap hvor mangfold er en ressurs.

«Krenkelse er et overordnet begrep, som inkluderer både mobbing, utestenging, trakassering, diskriminering og vold. (Udir, 2017) Krenkelse er et samlebegrep for negative ord eller handlinger som gjør at barn føler seg ekskludert fra fellesskapet»

(Trygt godt i barnehagen, 2021:21)

Vi skal ha nulltoleranse for mobbing, plaging og utestenging fra lek. I praksis betyr det at vi ikke bagatelliserer eller godtar krenkelser.

«Mobbing av barn er handlinger fra voksen og/eller barn som hindrer opplevelsen av å høre til, og være en betydningsfull person i fellesskapet og muligheten til å medvirke.»

Ingrid Lund

Med krenkelse mener vi:

Bli oversett, ikke tatt på alvor, ikke hørt, pratet over hodet på eller snakket nedsettende til, kjefting, kalt noe negativt, kallenavn, ord som sårer, latterliggjort, ekskludert fra fellesskapet, diskriminert, rasistiske bemerkninger, utestengt fra lek, plaget, mobbet, vold og fysisk trakassering. At noen sier noe stygt, himler med øynene når et barn sier noe eller blir baksnakket.

I vår barnehage skal alle, barn, foresatte og ansatte, oppleve seg inkludert og føle at de er en del av et fellesskap. I denne planen kan du lese om hva vi konkret skal gjøre, for at alle barn er en del av et inkluderende leke- og læringsmiljø. Vi tar utgangspunkt i kompetansepakken, inkluderende praksis sin definisjon for inkludering og inkluderende fellesskap.

Et inkluderende, trygt og godt barnehagemiljø skal være tema på minst ett av våre foreldremøter/temakvelder.

I Barnehageloven §41 og 42 står det blant annet at alle ansatte har ansvar for å følge med på at barna har det bra. Vi skal ta barn på alvor. Ser og hører vi at barn ikke opplever hverdagen trygg og god, har vi alle en plikt til å

gripe inn og melde fra til styrer. Vi skal undersøke barnets opplevelse og sammen med barnets hjem, lage en skriftlig tiltaksplan.

Inkludering innebærer at alle barn og elever, uansett hvilke individuelle forutsetninger de har, får muligheten til å delta i fellesskapet. I denne kompetansepakken definerer vi inkluderende fellesskap som sammenhenger der ingen betegnes som særskilt inkluderte, men der alle hører naturlig hjemme til tross for sine ulikheter.

Kompetansepakken «Inkluderende praksis» (Udir)

Aktivitetsplikten 5 delplikter:

- Følge med
- Melde fra
- Undersøke
- Sette inn egnede tiltak
- Lage en skriftlig plan

For å sikre barnets beste, skal vi:

- **Vurdere** hva som er barnets beste i en sak. I tillegg til barnets syn skal vår vurdering være forankret i faglitteratur og forskning.
- **Vekte** hensynet opp mot andre hensyn og avgjøre hvilken betydning barnets beste skal ha i saken.

- **Vise** (dokumentere) innholdet i barnets beste-vurderingen og forklare vektingen av de ulike hensynene i begrunnelsen for avgjørelse/sak. I vårt internkontrollsystem EIK har vi rutiner og planer vi følger dersom vi ser eller får vite om at et barn ikke har det trygt og godt i barnehagen. Barnets stemme i et trygt og godt barnehagemiljø skal kvalitetssikres i et eget årshjul, der vi setter rutinene våre inn i et system, slik at vi sikrer barns trivsel i barnehagen. Vi har også en felles plan for et trygt og godt skole- og barnehagemiljø i Farsund.

Vi har valgt 4 kjernekomponenter vi ønsker å jobbe med i de to neste barnehageårene:

- Positivt klima
- Lek- og læringsmiljø
- Laget rundt barnet
- Ledelse

For å lykkes med et inkluderende, trygt og godt barnehagemiljø skal vi jobbe med disse fire kjernekomponentene. Vi har valgt ut hvilke områder vi ønsker å jobbe med under hver kjernekomponent. Gjennom tegn til god praksis, har vi på bakgrunn av fag og forskning definert den praksisen vi til enhver tid vil skal være gjeldende i vår barnehage.

1. POSITIVT KLIMA

Et negativt klima preges av konflikter og sinne og at frustrasjoner mellom barna stadig øker. De voksne bruker sarkasme, ironi og har en streng stemme. Et positivt klima derimot vil legge grunnlaget for at et barn skal kunne føle tilhørighet og emosjonell trygghet, som igjen kan gi barn en sunn sosial utvikling. Et positivt klima har et miljø som preges av god stemning der positive følelser er overveiende og kjennetegnes av mye smil, latter og glede. Det er et klima der voksne støtter og bekrefter barns følelser, tar barns initiativ på alvor, slik at de barns stemme kan realiseres i praksis.

Den gode stemningen skal være vårt fundament. Det er lettere å øke trivsel og bygge gode relasjoner når vi har et positivt klima. Den gode stemningen skal merkes hos oss. Barn, foresatte, ansatte og besøkende, skal oppleve det godt å være i vår barnehage.

Underpunkter under denne kjernekomponenten

- 1.1. Kultur og verdigrunnlag
- 1.2 En reflekterende kultur – arbeid med voksenrollen
- 1.3 Relasjonsbygging
- 1.4 Tilknytningsbasert barnehage
- 1.5 Gleding
- 1.6 Psykososialt arbeidsmiljø

1.1 KULTUR OG VERDIGRUNNLAG

«Kids do well if they can!» (Dr. Stuart Ablon).

Vi vil at dette menneskesynet skal prege våre møter med alle barn. Dette gjelder også i møte med hverandre og foresatte.

Vi tenker at mennesker gjør så godt de kan ut fra de forutsetningene, erfaringene og kunnskapen de har. Vi skal møte mennesker med forståelse og se bak adferden. Vi skal støtte og bidra med å dele av vår kompetanse.

I møte med barna blir vår oppgave å legge til rette for at alle barn kan få være den beste utgaven av seg selv.

Vår visjon er: «**Klart mi kan!**»

Vi verdsetter samarbeid høyt i vår barnehage. Vi ønsker at løsningsfokusert tenkning og kommunikasjon skal gjennomsyre vår hverdag. Vi tenker; «Dette har jeg ikke gjort før, så det får jeg sikkert til!». Vi ønsker en kultur der vi utfordrer, støtter, heier og gleder oss over hverandre når vi lykkes. Vi ønsker å bidra til at barn, ansatte og foresatte utvikler troen på seg selv, opplever mestring, tør å feile og tør å ta nye utfordringer i fellesskap med andre.

«Klart mi kan!», skal være vår indre stemme i møte med nye utfordringer, spørsmål og situasjoner.

Våre verdier **romslige, livlige og fulle av gøtts**, skal gjennomsyre alt vi gjør. I vår barnehage skal det være stor takhøyde. Vi skal være romslige både i våre planer og gjennom at vi verdsetter mangfold blant barn, ansatte og foresatte. Vi er ikke redd for å ta i et tak og by på oss selv. Vi skal være framoverlent.

Vi er romslige:

Tegn til god praksis:				
Det er rom for endring				
Det er plass til alle (inkluderer)				
Jeg viser alle respekt (se en gang til)				
Jeg tar hensyn og rommer ulike behov				
Jeg er positiv, ser muligheter og sier ja hvis jeg kan				
Jeg er tålmodig i møte med andre				

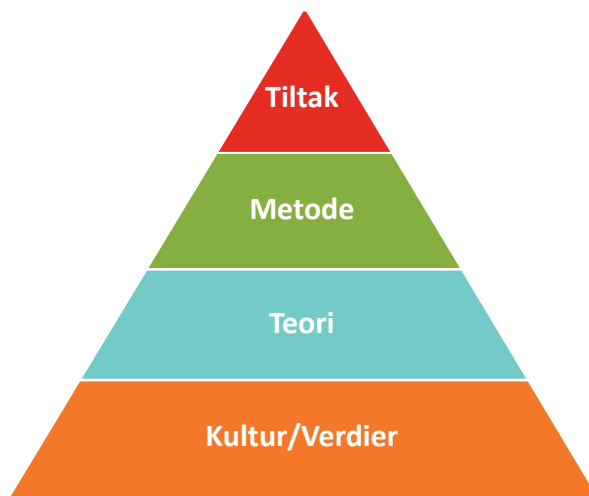
Vi er livlige:

Tegn til god praksis:				
Det er mye latter				
Jeg sprer glede				
Jeg finner på sprell og morsomme ting				
Jeg er en engasjert og en leken voksen				
Jeg bidrar til god stemning				
Jeg er kreativ				
Jeg smiler og hilser på de vi møter i og utenfor barnehagen				

Vi er fulle av gøtts:

Tegn til god praksis:				
Jeg går ut av komfortsonen og tar utfordringer				
Jeg er med på det som skjer				
Vi står sammen og bretter opp armene				
Jeg byr på oss selv				
Jeg er ikke redd for å prøve noe nytt				

Teori, metode og tiltak vi tar utgangspunkt i er forankret i våre verdier og menneskesyn.

Verditrekanten, RVTS

1.2 EN REFLEKTERENDE KULTUR- ARBEID MED VOKSENROLLEN

Vi skal ha et autoritativt klima. Det kjennetegnes ved at de ansatte kontinuerlig er i en utviklingsprosess mot å få til balansen mellom kombinasjonen av relasjonsvarme og forventninger.

Som voksen omsorgsperson må vi være selvreflekterende, ta ansvar, og tørre å stille spørsmål ved vår egen praksis. Vi skal ta utgangspunkt i den autoritative voksenrollen og anvende trygghetssirkelen i praksis.

- Vi skal mentalisere; Se både oss selv og barnet innenfra, samtidig som vi har fokus på det som skjer i samspill og dialogen mellom oss.
- Vi skal være bevisst og sette ord på egen praksis.
- Vi er bevisst våre egne følelser både de behagelige og de ubehagelige, og tar ansvar for de
- Vi skal være i konstant utvikling.

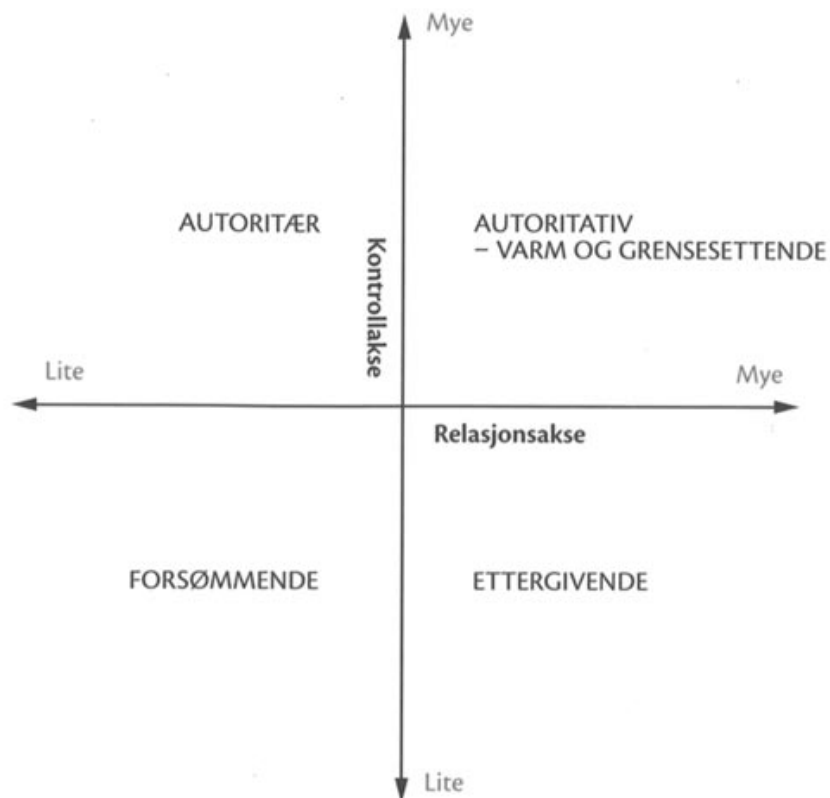
Vi skal møte barna gjennom å være autoritative voksne.

Alle ansatte skal bidra til et autoritativt klima (positivt klima)

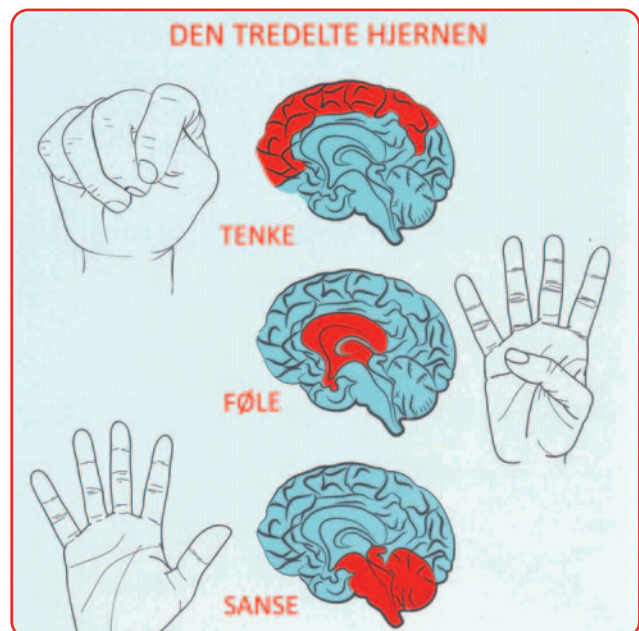
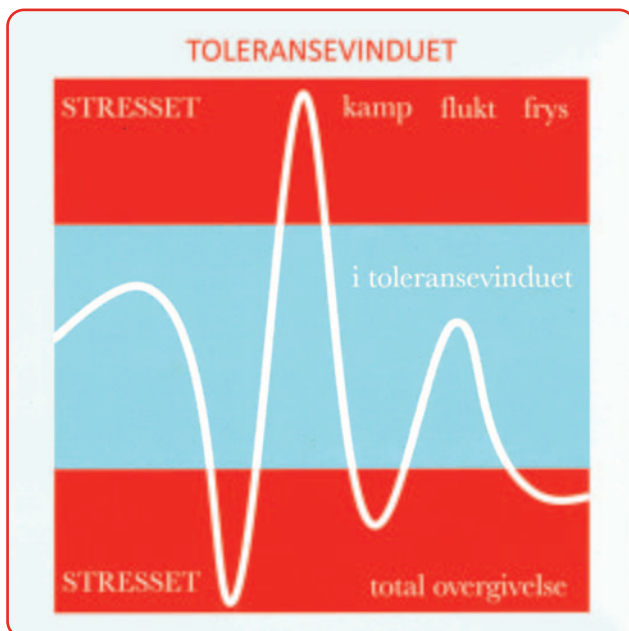
Tegn til god praksis:			
Jeg har vennlige blikk (øyekontakt), og sier gode ord			
Jeg har en rolig og varm stemme			
Jeg bidrar med ekte smil og god latter			
Jeg holder orden og system			
Jeg bruker lukt			
Jeg bruker musikk			
Jeg løfter fram andres sterke sider			
Vi heier på hverandre, klapper hverandre på skulderen og vil hverandre vel			
Jeg er positiv, raus og fleksibel			
Jeg bruker navn og ønsker barn, ansatte og foresatte en god dag			
Vennlige berøringer			
Kroppen min er vendt mot barna			

Tegn til god praksis:			
Jeg tar ansvar for relasjonene			
Jeg balanserer varme og krav (dumphuska)			
Jeg avklarer krav og forventninger til barna			
Jeg reparerer ved brudd i relasjonen			
Jeg legger merke til, anerkjenner og følger opp barnas perspektiver og handlinger			
Jeg snakker godt om alle barn			
Jeg setter ord på og er bevisst min egen «ryggsekk»			
Jeg setter ord på og er bevisst på når hendene er begrenset øverst eller nederst på trygghetssirkelen.			
Jeg reflekterer over hvor jeg er i Toleransevinduet			
Jeg setter ord på og er bevisst egen «haimusikk»			
Jeg knytter egen praksis til toleransevinduet og til den tredelte hjerne			
Jeg setter ord på og er bevisst på hva som trigger meg			
Jeg er bevisst om jeg er autoritativ			
Jeg tar ansvar og reparerer når jeg trør feil			
Jeg utforsker egne holdninger			

Figur 1. Voksenrollen etter Baumrinds modell, 1991.

RVTS

1.3 RELASJONSBYGGING

I vår barnehage skal alle ansatte vise interesse og være opptatt av hvert menneskemøte. Vi er opptatt av **hele mennesket (24-timers mennesket)**. Vår historie, tidligere opplevelser, hvem vi er i relasjon til, påvirker oss igjen i møte med andre mennesker. Her kommer de 5 f-ene inn; fag, fritid, familie, fortid og framtid.

For å bygge relasjoner er kvaliteten på hver interaksjon viktig. Gode relasjoner er avgjørende for et trygt og godt barnehagemiljø, og for igjen å kunne leke, lære og utvikle seg.

For at barn skal kunne klare å formidle hva de ønsker og mener, trenger de å være trygge på de ansatte. Samtidig må de ansatte kjenne barnet godt, for å fange opp hva barnet sier og formidler gjennom sin væremåte og handlinger. Vi skal tilrettelegge for omsorgsfulle relasjoner. Det er den voksne som har ansvar for å bygge relasjoner.

Like viktig som felles opplevelser og aktiviteter vi gjør sammen for å bli bedre kjent, er de små daglige interaksjonene mellom oss.

Vi kartlegger jevnlig relasjonene mellom ansatte og barna på avdelingen.

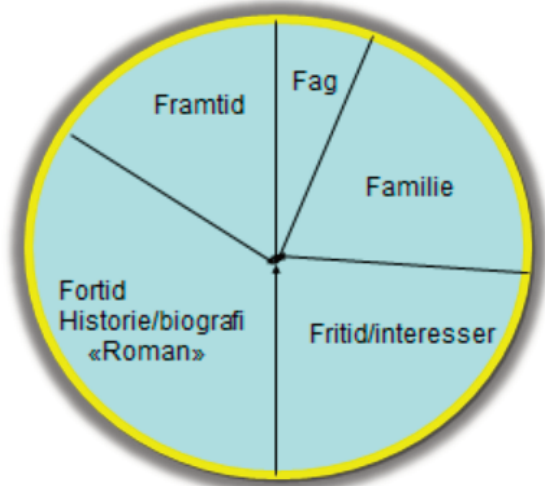
Alle ansatte er bevisste på hvordan de bygger relasjoner

Tegn til god praksis:			
Jeg er i lek sammen med barna			
Jeg deler opplevelser sammen med barna			
Jeg uttrykker gjennom kroppsspråk og verbalt at jeg liker barnet			
Jeg styrkelegger barna			
Jeg bruke tid sammen med barna			
Jeg smiler og viser et varmt kroppsspråk			
Jeg ser på barnet som enkeltindivid			
Jeg viser interesse for barnet og deres familie			
Jeg tar barna på alvor			
Jeg er pålogget			
Jeg lytter aktivt			
Jeg tuller og tøyser og legger til rette for god stemning			
Vi setter av tid til å bygge relasjoner			
Vi deler inn i mindre grupper			
Vi benytter «banking time» ved behov			

Hele mennesket

24-timers mennesket. Det fargerike fasettmennesket.

Jan Spurkeland

1.4 TILKNYTNINGSBASERT BARNEHAGE

Alle barn i Sunde barnehage skal erfare omsorgsfulle voksne som er følelsesmessig tilgjengelige, som deler barns fokus, følelser og intensjon. Vi ønsker at barn skal få god tilknytning til en eller flere ansatte på avdelingen, og at vi møter barnets tilknytningsatferd.

For å lykkes med dette skal vi:

- «Alltid være større, sterkere, klokere og god. Når det er mulig, skal vi følge barnets behov. Når det er nødvendig, skal vi ta ledelsen/tak. Når barn ikke søker den voksne, skal den voksne selv søke barnet.» (COS-P)
- Vi validerer barns følelser

Tegn til god praksis:			
Jeg gleder meg over barna			
• Utrykker glede over å se og være sammen med barnet • Smiler (munnen går oppover), tuller, tøyser og ler med barna • Deler barnas glede/positive følelser og begeistring • Positive møter i garderoben når barnet kommer			
Jeg passer på barna			
• Er pålogget • Ivaretar sikkerhet			
Jeg hjelper barna «akkurat passe»			
• Veileder og støtter • Legger til rette slik at barna kan mestre ting selv			
Jeg har det fint sammen med barna			
• Leker med barna • Samtaler med barn om det de er opptatt av			
Jeg beskytter barna			
• Fysisk • Følelsesmessig			
Jeg viser godhet for barna			
• Tar imot barna når de kommer til oss • Gir nærhet • Voksne organiserer barnas følelser • Er sammen med barnet i følelsen • Hjelper barnet og setter ord på barnets følelser • Trøster og støtter • Anerkjennelse og validere barns følelser • Møter barnets følelser, behov og uttrykk med gode reaksjoner			

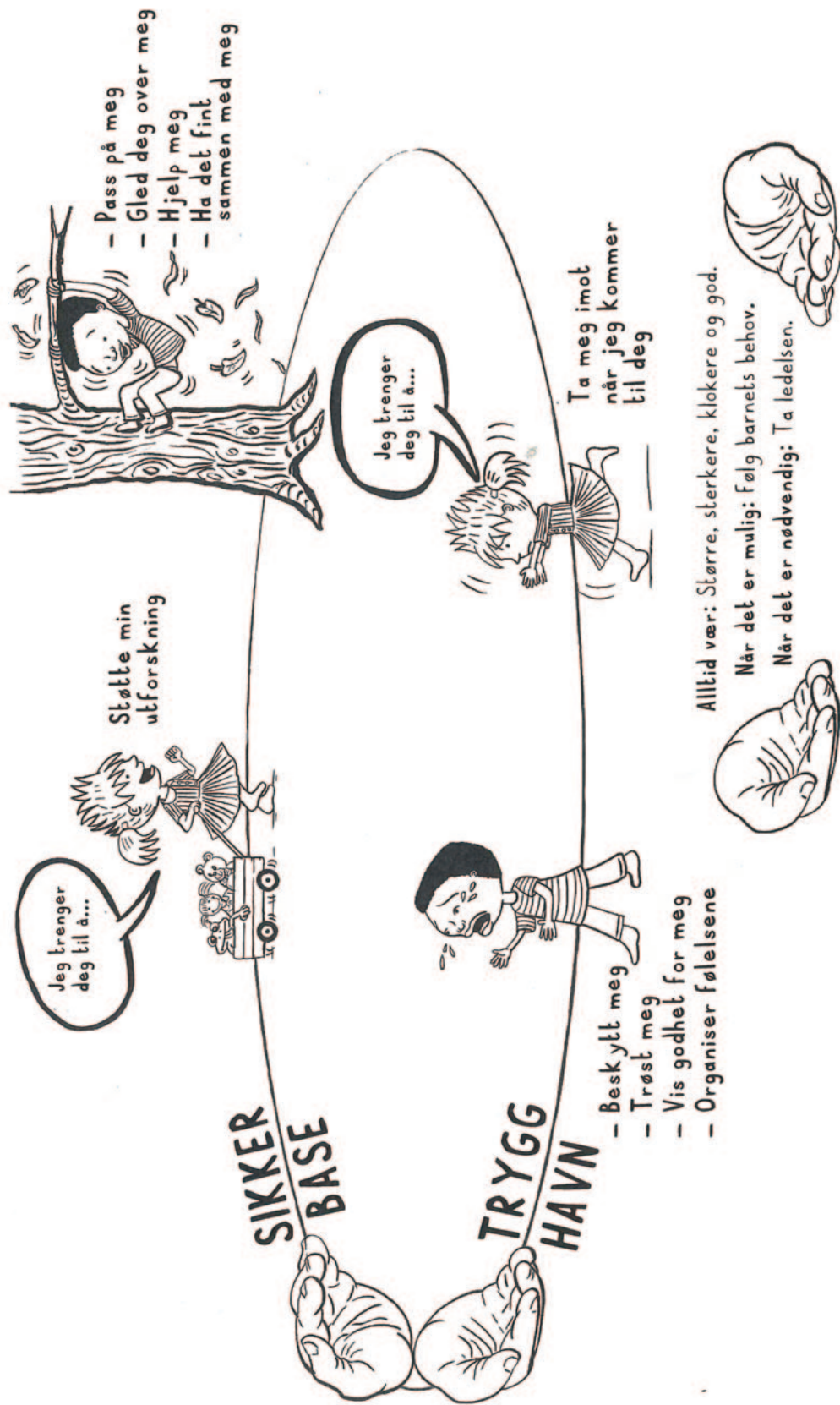
- Vi skal legge til rette for at barna kan være i toleransevinduet sitt. Vi skal støtte barnet når de kommer utenfor toleransevinduet og hjelpe de tilbake.
- Møte barnet ut fra vår kunnskap om den tredelte hjerne.

Tegn til god praksis:			
Barna får gjentatte gode erfaringer og samspill			
Jeg er sensitiv i møte med barna			
Jeg er trygg og varm voksen som heier på barna og støtter dem			
Jeg reflekterer og snakker om hendelser og reaksjoner sammen med barna når de er inne i toleransevinduet og tenkehjernen er skrudd på			
Jeg tuner meg inn på barna, tilstedeværende, nær og rolig			
Jeg jobber selv med å være innenfor toleransevinduet og holder roen når jeg møter barna			
Jeg vekker og stimulerer sansene hos barn (Eks. gjennom pust, fysisk aktivitet, drikke, lukter osv.)			
Jeg møter avvising, uten å avvise barnet			
Jeg lytter til hva barnet prøver å fortelle meg gjennom verbalt, nonverbalt språk og handlinger			
Jeg prøver å tolke hva barnet forteller meg med sine handlinger			

Trygghetssirkelen®

Foreldre som ivaretar barns behov

STØTTE TIL HJERNENS UTVIKLING

Tenkehjernen min trenger erfaringer med:

- Å se helhet, overblikk og sammenheng
- Å gjøre noe som er litt kjedelig, vente på tur og følge regler
- Å ta sjanser og gjøre noe som er litt vanskelig
- Å sette ord på følelser hos seg selv og andre
- Å sette seg inn i den andres situasjon
- Å se seg selv og det som skjer utenfra
- Fantasi, rollespill, symboler

Følelhjernen min trenger erfaringer med:

- Repetisjon og turtaking
- Glede og engasjement sammen med andre
- Stillhet og ro sammen med andre
- Å vise og å gjenkjenne følelser hos seg selv og andre
- Følelsesmessig inntoning med andre mennesker
- Kontakt med andre gjennom felles fokus
- Støtte, trøst og forståelse

Sansehjernen min trenger erfaringer med:

- Trygghet, gjentakelser og rytme
- Forutsigbarhet gjennom rammer og struktur
- Ro og hygge
- Imitasjon og synkronisering i samspill med andre
- Sanseintrykk som bidrar til fleksibilitet i behag/ubehag
- Opp- og nedregulering av energinivå gjennom bruk av sansene

2021©RVTS Sør
Referanse: Susan Hart og Marianne Benitzen

1.5 GLEDING

Gleding er en del av vårt tankesett. Gleding er i tråd med vår visjon; «Klart mi kan!» og våre verdier; livlige, romslige og fulle av gøtts. Gleding er positive handlinger. Det er det motsatte av krenkelser. Gjennom gleding hjelper og bryr vi oss om hverandre. På samme måte som Lykke og Wilmer i Siri Abrahamsen sin bok, «Gleding», har vi superkraften at vi kan være gode for hverandre. (www.gleding.no). Barna skal erfare at de er betydningsfulle for fellesskapet. Barna vil gjennom arbeidet med gleding få hjelp til å mestre balansen mellom å ivareta egne behov og det å ta hensyn til andres behov.

Tegn til god praksis:			
Jeg løfter fram det vi definerer som gledingsegenskaper: • By på oss selv • Framsnakke • Dele • Overraske • Inkludere • Være positive • Være løsningsfokuserte • Være varme • Være oppmuntrende • hjelpe andre			
Latteren høres			
Jeg smiler og får smil tilbake			
Avdelingen sprer glede for beboere, besøkende og ansatte ved Farsund Omsorgssenter			
Avdelingen sprer glede utenfor barnehagen			
Avdelingen sprer glede i vårt nabolag og på tur			
Barna kjenner til superheltene Lykke og Wilmer			
De eldste barna			
Avdelingen sprer glede i og rundt sentrum			

Våre tiltak under Gleding:

1.5.1 Gledingspatruljen

De eldste barna (de som går siste året i barnehagen) er gledingspatruljen. Deres superkraft er å spre glede. De får utdelt hver sin gledingskappe i begynnelsen av året. Den bruker de når de sprer glede i og utenfor barnehagen, i vårt nabolag, i og rundt sentrum og på deres mange turer. På slutten av året deler de ut gledingskort til familie, venner og andre de ønsker å glede på sin vei. Les mer om gledingspatruljen i skrevet siste året i Sunde barnehage.

1.5.2 Gledingsuka

Siste uken i september ha vi en gledingsuke, som kick start for det videre arbeidet med gleding. Denne uken vil vi blant annet bli kjent med Lykke og Wilmer, to superhelter fra Siri Abrahamsen sine bøker; Gleding og Feiling. I tillegg til å glede barnas hjem og vårt nærmiljø, vil vi blant annet gjennom plakater, dekorasjon og bilder, gjøre barnehagen klar for et nytt år med gleding. Vi vil inspirere hverandre til å finne på nye fine gledinger.

1.5.3 Gledingsdager

Gjennom året har vi forskjellige gledingsdager, som bidrar til for å skape god stemning på huset. Vi byr på oss selv, ved å ta på oss ulike klær og tilbehør som passer til temaene de ulike dagene får. Vi ønsker at barna også kan være med å kle seg ut, eller ta på seg ulike rekvisitter sammen med oss voksne. Vår nærværsgruppe har ansvar for informasjon og gjennomføring av disse dagene. Oversikt over gledingsdagene ligger ute på vår hjemmeside og i de ansattes møteplan.

1.5.4 Gledingssamlinger

Det er viktig å være en del av et større fellesskap. Den gode stemningen og gleden smitter gjennom sang, dans og fortellinger når vi kommer sammen. En gang i måneden har vi gledingssamling på tvers av de tre største avdelingene. Livdelia og Valhalla har egne samlinger. For å lykkes må vi voksne være lekne. Vi skal være fulle av gøtts - vi må tørre å by på oss selv. Gleding er alltid et tema på samlingene. Barna deltar ofte i planlegging og gjennomføring av samlingene.

*Wilmer (fra boka Gleding av Siri Abrahamsen,
illustratør Vibeke Høie-holgersen)*

*Lykke (fra boka Gleding av Siri Abrahamsen,
illustratør Vibeke Høie-holgersen)*

1.5.5 Gledingstog

I desember og mai går vi i tog rundt og i Omsorgssenteret og lager god stemning med sang og musikk.

1.5.6 Gledingsmarked

Året avsluttes med gledingsmarked for hele familien. Her vil det blant annet være salg av brukte klær, leker og bøker. Inntektene går til Sykehusklovnene. Foresatte tar med seg litt mat til et felles matbord. SU bidrar med planlegging og rigging av gledingsmarkedet.

1.5.7 Lykke og Wilmer

Barna blir kjent med rollefigurene Lykke og Wilmer gjennom året. De deltar spontant rundt på huset og er til stede på noen av gledingssamlingene som barnehagen har. Barna blir kjent med bøkene om Lykke og Wilmer: Gleding, Små gleder, Feiling og Undring (Siri Abrahamsen)

*Lykke og Wilmer av Siri Abrahamsen,
illustratør Vibeke Høie-holgersen)*

1.6 PSYKOSOSIALT ARBEIDSMILJØ

En forutsetning for at barna skal ha det trygt og god, er at vi ansatte opplever det trygt og godt på jobb.

For å sikre et godt arbeidsmiljø har vi følgende tiltak:

1.6.1 Nærværsguppe

En fra hver avdeling, sitter ett år i gruppa. Det rulleres på ansvar, slik at alle skal være med å bidra. De har ansvar for å bidra til gøyte dager og arrangementer for ansatte. Felles opplevelser i og utenfor barnehagen, er et ledd i å stryke nærværet på jobb.

1.6.2 Medarbeidersamtale

Enhetsleder har årlig medarbeidersamtale med alle ansatte, der det tas utgangspunkt i 24 timers mennesket. Enhetsleder har åpen dør, og er tilgjengelig for samtale og veiledning.

1.6.3 HMS-møte

Månedlige møter mellom verneombud og tillitsvalgt

1.6.4 Plan for nærværarbeid i Sunde barnehage

Vi har en egen plan for nærværarbeid i Sunde barnehage

De neste to årene ønsker vi å bli enda bedre på å samarbeide på tvers av avdelingene.

Tegn til god praksis:			
Vi er ute på tvers av avdelinger			
Barn leker på tvers av avdelingene/vennskap på tvers av avdelingene			
Jeg spør om noen trenger hjelp når vi har mulighet			
Jeg er interessert i hva de andre avdelingene holder på med			
Vi bytter leker			
Vi deler erfaringer, tips og ideer			
Vi går på turer på tvers av avdelingene			
Vi går på besøk til andres avdelinger, sammen med en kjent voksen			
Vi skriver på informasjonstavlen planen for dagen (også for å vise at avdelingen, turplasser og kjøkken er ledige)			

2. LEDELSE

Autoritative ledere skal stille krav og forventinger til ansatte på en varm og omsorgsfull måte. I vår barnehage er enhetsleder, fagutvikler og pedagoger i vår ledergruppe. Det skal være klare mål og retningslinjer for hva vi ønsker å oppnå, og hva vi skal forvente av hverandre. Alle ansatte har ansvar for å lede det enkelte barn og barnegruppe på en autoritativ måte.

Underpunkter under denne kjernekomponenten:

- 2.1. Kapasitetsbygging og organisasjonslære
- 2.2 Gruppeledelse
- 2.3 Overganger
- 2.4 Vurdering
- 2.5 Barnehagens internkontroll

2.1 KAPASITETSBYGGING OG ORGANISASJONSLÆRE

For å lykkes med å skape et trygt og godt barnehagemiljø for alle barn, skal vi fortsette å bygge kapasitet, både i barnehagen som organisasjon, på den enkelte avdeling og hos den enkelte ansatte. Vi skal øke vår kompetanse, sørge for høy grad av motivasjon og stå sammen om viktige verdier. Vi skal arbeide for at det er samsvar mellom våre holdninger og handlinger («Holdninghandling»).

Tegn til god praksis:				
Jeg blir oppdatert på fag og forskning				
Jeg deltar i samtaler om barnehagens verdier				
Jeg er bevisst på å omsette teori til praksis (trene i praksis)				
Vi reflekterer og knytter teori til case og praksishistorier				
Jeg får mulighet til å få veiledning				
På vår avdeling bruker vi bilder som utgangspunkt for pedagogisk dokumentasjon				
Vi har faglig refleksjon i det daglige og på møter				
Jeg deltar på felles kursing og webinar				

For pedagoger:

Tegn til god praksis:				
Jeg leser fagstoff				
Jeg får tilbud om sertifisering og videreutdanning				
Jeg har de siste 5 årene tatt sertifisering og/eller videreutdanning				

Vi ønsker å være en lærende organisasjon. Gjennom kollektiv læring skal vi bedre kvaliteten på vårt arbeid. Vi skal være framoverlent.

«En lærende organisasjon – det er en organisasjon som kontinuerlig forbedrer sin evne til å skape sin egen framtid» Senge (2006:19)

Vi er opptatt av å gi ansatte økt mestringsglede, motivasjon og lyst til å utvikle seg gjennom å utvide den enkeltes

kompetanse. Vi tror dette er med å bygge opp om vår trivsel i barnehagen. Vår visjon «Klart mi kan!» skal vi eie og bygge vårt arbeid på. Vi har et ansvar for å utfordre og bedre vår egen praksis. Alt dette skal sees i sammenheng.

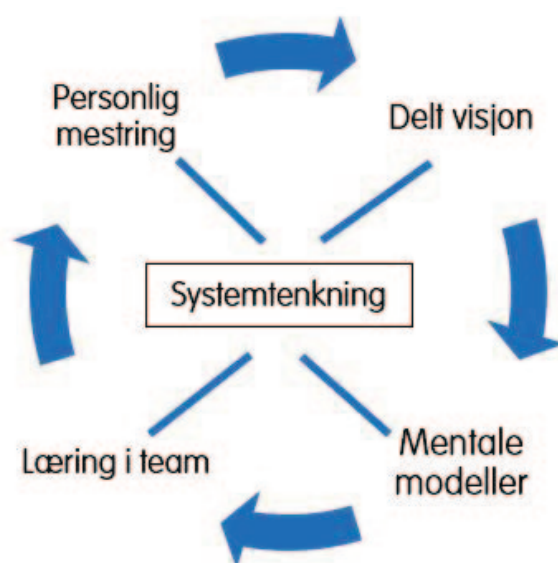
Vi skal ha et profesjonelt lærende fellesskap.

Tegn til god praksis:			
På personalmøter og planleggingsdager jobber vi i grupper (IGP, sol-modell, Verdens cafe, Dialog- cafe)			
På personalmøter og planleggingsdager blir det satt av tid til å refleksjon			
På avdelingsmøter blir det satt av tid til å refleksjon			
På personalmøter og planleggingsdager blir det satt av tid til planlegging			
På lesetid blir det satt av tid til faglige oppdateringer og refleksjoner			
På avdelingsmøter bli det satt av tid til planlegging			
Jeg er nytenkende			
Vi har en felles visjon – felles retning			
Jeg er bevisst på egen kompetanse og forbedringsområder			
Det er samsvar mellom mine våre handlinger og holdninger (Holdningehandling)			
Vi har gode strukturer i vår organisasjon			
Vi har tilgjengelig de ressursene vi trenger for å bygge kapasitet			
Vi har en felles forståelse for våre verdier.			

I arbeidet med å øke vår kapasitet tar vi blant annet utgangspunkt i disse «kompetansepakkene»:

- Inkluderende praksis (Udir)
- Trygt og godt barnehagemiljø (Udir)Lek i barnehagen (Udir)
- Se barnehagebarnet innenfra (Tilknytningspsykologene)
- Snakkemedbarn.no (RVTS)
- Språkløyper (Lesesenteret), UiS)
- Barnehagepakken (Stine Sofie stiftelsen)

Vi har en egen fagplan, den viser en oversikt over hvilke måneder vi skal arbeide med det ulike fagstoffet.

2.2 GRUPPELEDELSE

«Gruppe- og klasseledelse er det pedagogene gjør for å etablere et fysisk og sosialt miljø i gruppen for å gjennomføre daglige rutiner og aktiviteter og for å forebygge og møte negativ atferd» (Drugli 2013).

Å lede en gruppe barn er hele personalets ansvar. Det er likevel pedagogens ansvar å organisere hverdagen slik at hverdagen har struktur og forutsigbarhet, men også slik at det er tid og rom for barnas innspill og medvirkning.

Ovenfor barn:

Tegn til god praksis:			
Vi har organiserte planer og strukturer som barn kjenner seg igjen i			
Vi har god dialog i forkant (Barn har et eierforhold til det som blir planlagt)			
Vi har gruppedeling, mindre grupper (for å skjerme og tilrettelegge for lek)			
Jeg er lydhør			
Jeg følger aktivt med på det barna gjør			
Barna medvirker og deres stemme blir hørt			
Jeg forbereder barna ved at jeg setter ord på det som skal skje			
Jeg forbereder og gir beskjeder ved hjelp av konkrete			
Jeg er tydelig i beskjedene, og gir få beskjeder av gangen			
Jeg bekrefter positivt adferd, ved å gi barna konkret ros			
Jeg setter ord på ønsket atferd			
Barn får tid til hvile			
Vi har laget positive venne-regler sammen med barna			
Vi har satt av tid til lek- trening på samarbeid og konflikter			
Vi har en dagstavle som gir oversikt og forutsigbarhet			
Vi har gode rammer			
Jeg legger opp til at barna ikke må vente så mye			
Vi setter sammen gode grupper, som kan endres underveis			
Vi skjermer leken, lar barn leke seg ferdig, holde på over tid ved behov			
Vi har fellesopplevelser på avdelingen			

Ovenfor personalet:

Tegn til god praksis:			
Voksne er trygge på seg selv, og kan ta selvstendige valg (på det en kan) Det er lov til å løse ting på forskjellige måter (praktiske ting)			
Jeg passer på at alle blir hørt			
Rolleavklaring, hvem tar avgjørelser			
Tillit, støtte hverandre			
Jeg er positiv, løsningsfokusert			
Alle vet hva de skal gjøre (forventninger)			
Dagen har «startet» selv om pedagogisk leder ikke har kommet enda			
Avdelingen tenker «oss» (fellesskapsfølelsen)			
Jeg er forberedt til møter/hverdag/aktiviteter			
Jeg tar personalet på alvor			
Jeg viser interesse for mine kollegaer (relasjon)			
Jeg delegerer oppgaver videre			
Jeg er i forkant og er observant			
Jeg er lojal overfor det som er bestemt			
Jeg tør å stå i utfordringer			
Jeg er løsningsorientert og ser muligheter			
Vi viser respekt for hverandre			
Jeg er lydhør			
Jeg er tydelig			
Jeg har gode rutiner			
Jeg er en god rollemodell			
Jeg har gode informasjonsrutiner			
Jeg har tydelige forventninger til ansatte på avdelingen			
Jeg er faglig oppdatert			
Vi har felles normer og regler på avdelingen			

2.3 OVERGANGER

Overganger hjem-barnehage

Det er avgjørende at foresatte kjenner seg trygge på barnehagen og de ansatte, før de skal levere fra seg det mest dyrebare de har. Er foresatte trygge, blir barna ofte raskere trygge og gjør overgangen hjem-barnehage lettere, for både barnet og de foresatte.

Vi har en bli kjent-samtale før oppstarten. Dersom barnet starter i august, har vi samtalen i juni. Foresatte til nye barn inviteres til foreldremøtet i mai, der temaet blant annet er tilknytning. Vi arrangerer lekegrupper, for de yngste og besøksdager for de eldre barna før oppstarten.

Vi tilpasser oppstarten til det enkelte barn og familie. Vi ønsker at alle nye barn skal få tid til å bygge gode bånd til ansatte og resten av barnegruppen på avdelingen. I starten er det viktig at barnet kan få mulighet til å knytte seg til en av de ansatte på avdelingen (en sekundær-tilknytning). En kontaktperson som kan støtte barnets utforskertrang og bekrefte deres følelser og behov for nærhet. Når det er mulig, setter vi inn ekstra bemanning på avdelinger som har flere nye barn.

Overgang mellom avdelinger (fra liten til stor side)

Barnehagen ønsker å skape en trygghet for barnet ved overgang til ny avdeling. Barnet skal oppleve en sammenheng i innhold og rutiner. De skal videre kunne få den oppfølgingen de trenger. Vi har egne rutiner og samtaler internt i barnehagen, for å utveksle informasjon til barnets beste. Foresatte blir også invitert til en «bli kjent»- samtale med den nye pedagogen. Det legges også vekt på å flytte med noen av personalet, som barna er trygge og kjent med, ved oppstart på ny avdeling.

Overgang barnehage-skole

De som går siste året i barnehagen kalles gledingspatruljen. Barnehagen har et eget skriv «Siste året i barnehagen», som deles ut på foreldremøtet ved oppstart av barnehageåret. I dette skrivet kan en lese mer om hva barna skal oppleve og hva som er viktige å tenke på det siste året i barnehagen.

Farsund kommune har en felles overgangsplan, for alle skolene og barnehagene i kommunen. Hensikten med kommunens overgangsplan, er å bidra til et godt samarbeid mellom skole og barnehage, slik at barnets behov for trygghet blir ivaretatt i overgangsprosessen. Planen skal bidra til at opplæringen tilpasses hvert enkelt barn allerede fra første skoledag. Gledingspatruljen besøker skolens uteområde jevnlig.

Tegn til god praksis:			
Se tilknytningsbasert barnehage			
Relasjonsbygging			
Reflekterende kultur – arbeid med voksenrollen			

2.4 VURDERING

Vi skal systematisk vurdere vår praksis. Dette for å sikre at kvaliteten på vårt arbeid er i tråd med kravene i rammeplanen og de målene vi har satt oss. Ved å vurdere vårt arbeid, vil vi kunne avdekke om det er samsvar mellom våre handlinger og holdninger, og om vi jobber i tråd med vår visjon og verdier. Slik vurderer vi vårt arbeid:

2.5.1 Tegn til god praksis

Vi har definert tegn til god praksis for å skape en felles forståelse og som grunnlag for felles praksis. Tegn til god praksis skal bidra til å kvalitetssikre vårt arbeid. Denne konkretiseringen er til hjelp når vi skal vurdere vårt arbeid. Vi vurderer vårt arbeid opp mot grønt, gult og rødt, i hvilken grad praksis tilsvarer disse kjennetegnene. Dette gjør vi ca. 2 ganger i året.

2.5.2 Pedagogisk dokumentasjon

Pedagogisk dokumentasjon er en arbeidsmåte som handler om å gjøre det pedagogiske arbeidet synlig, åpent for tolkning, dialog, diskusjon og innsikt. Dokumentasjon av barnehagens praksis blir til pedagogisk dokumentasjon når personalet og barna reflekterer over og diskuterer den. Pedagogisk dokumentasjon inneholder følgende faste elementer: observasjon, dokumentasjon, deling, refleksjon, tolkning og valg.

2.5.3 CLASS

Classroom Assessment Scoring System (La Paro, K. Hamre, BK. & Pianta RC, 2012) er et observasjonsverktøy som er utviklet for å måle samspillskvaliteten mellom ansatte og barn fra barnehage til ungdomsskole. CLASS består av 8 dimensjoner (kjernekomponenter); Positivt klima, negativt klima, ansattes sensitivitet, ta barnets perspektiv, reguleringstøtte, tilrettelegging for læring og utvikling, kvalitet tilbakemeldinger og språkstøtte. Flere pedagoger skal de neste to årene sertifiseres i CLASS. Dimensjonene i CLASS skal knyttes til arbeidet med denne to årsplanen.

2.5.4 Pedagogisk analyse

Pedagogisk analyse er en modell utviklet av Thomas Nordahl. Dette er en systematisk måte å se på opprettholdende faktorer, for så å komme fram til hensiktsmessige tiltak i den pedagogiske praksis. Vi skal bruke denne måten å jobbe frem tiltak på når en vi opplever utfordringer i barnehagen, i en gruppe eller på individnivå. Barnehagen skal kurses i denne modellen de neste to årene.

2.5.5 Kvalitetskryss

På avdelingene vurderer vi med utgangspunkt i kvalitetskryss; Hva er bra? Hvorfor? Hva kan bli bedre? Hvorfor? Dette for å bevisstgjøre oss på det som fungerer og det som må endres. Vi setter opp tiltak på de områdene vi ønsker å forbedre.

2.5.6 GGL

GLL-metoden; gjort, lært, lurt, (Tom Tiller, 1999) har til hensikt fremme refleksjon og læring av egen praksis for å bli enda bedre neste gang. GLL-metoden er en måte å skrive logg på, knyttet til kollektiv evaluering og refleksjon. Når man benytter et slikt skjema, ser man på hendelsen med et «utenfra-blikk». Les mer på Lister kompetansesenter sine sider.

2.5.7 10-FAKTOR

10-FAKTOR er KS' medarbeiderundersøkelse og et verktøy for utvikling av hele organisasjonen. 10-FAKTOR måler faktorer som er avgjørende for at organisasjonen skal oppnå gode resultater, som å utvikle et godt mestringsklima, skape psykologisk trygghet og bidra til at ledere blir mestringsorienterte (mestringsorientert kultur).

2.5.8 Arbeidsmiljøundersøkelse

Vi gjennomfører en årlig arbeidsmiljøundersøkelse, for å kartlegge vårt arbeidsmiljø. Denne gjøres i vårt internkontrollsystem EIK.

2.5.9 Foreldreundersøkelsen

Årlig får foresatte mulighet til å svare på en foreldreundersøkelse via UDIR. I etterkant av denne undersøkelsen, gjør barnehagen etterarbeid der det opprettes tiltaksplaner både på barnehage nivå og avdelingsnivå.

2.5.10 Samtale med barn og barnets hjem

De planlagte og daglige samtalene med barnets hjem, gir oss viktig informasjon om barns trivsel og utvikling. I det daglige tolker vi signaler og lytter til barna og deres ønsker. Tilbakemeldingen vi får fra barna, er den beste måten å vurdere arbeidet vårt på. Se mer under Barns beste og retten til medvirkning.

2.5.11 Samarbeidsutvalget (SU)

Samarbeidsutvalget er også en arena for vurderingsarbeid, der foresatte kan melde inn saker de opplever som sentrale og viktige.

2.5 BARNEHAGENS INTERNKONTROLLSYSTEM

Vi bruker digitale verktøy i vårt HMS- og avvikssystem. Vi benytter Compilo (som arbeidstakere til Farsund kommune) og EIK.no, som internkontrollsystem i vår egen barnehage. Her har ansatte tilgang til dokumenteter og rutiner. Gjennom EIK gjennomføres sjekklister, risiko- og logglister, og det rapporteres inn hendelser. Avvik som skal løftes opp videre i organisasjonen, rapporteres videre av leder i Compilo.

Ledere tar utgangspunkt i årshjul vi lager i EIK for styrer og den enkelte avdeling. Dette gjennomgås jevnlig på HMS-møter for pedagogiske ledere. Tema knyttet til HMS er oppe på våre personalmøter og avdelingsmøter. En gang i måneden har styrer møte med verneombud. Styrer har også månedlig møte med sin HMS-gruppe bestående av tillitsvalgte og verneombud. I tillegg til kriseledelsen i kommunen, har barnehagen opprettet en intern beredskapsgruppe. Beredskapsgruppen består av verneombud, nest leder, fagutvikler og enhetsleder. Ansatte kvitterer i EIK og i Compilo at rutiner og dokumenter er gjennomgått og lest.

Orden

God oppbevaring, riktig system, og riktige rutiner skal hjelpe oss til god orden i vår barnehage. Vi prioriterer gode oppbevaringssystemer, har en bevisst plan hvor ting skal ligge og hvordan alt skal organiseres. Vi har rutiner for hvordan dette skal ivaretas.

Tegn til god praksis:			
Alt har sin faste merka plass			
Jeg prioriterer tid til å rydde opp etter meg			
Jeg følger og respekterer rutinene som er laget			
Jeg tar ingen ting ut fra avdeling eller på tvers av avdelingene før det er avklart med styrer (møbler og inventar)			
Vi følger vårt ansvarsområde			

3. LEK- OG LÆRINGSMILJØ

Et godt lek- og læringsmiljø er viktig for å skape et trygt og godt barnehagemiljø. Som ansatte skal vi være opptatt av barnas stemme, og tilpasse miljøet etter det enkelte barn og barnegruppe. Barna skal få utvikle sitt språk og sin sosiale kompetanse. Leken er den viktigste arenaen for å jobbe med dette. Barna skal få være nysgjerrige og utforskende og bli glad i å lære nye ting. Det er vi voksne som har ansvar for at dagen bli godt organisert, med tydelige og romslige planer.

Underpunkter under denne kjernekomponenten:

- 3.1 Barns beste og retten til medvirkning
- 3.2 Fellesskap og vennskap
- 3.3 Språkglede
- 3.4 Klart mi kan leke
- 3.5 Gleden i å lære
- 3.6 Rammeplanens 7 fagområder
- 3.7 Sjøvett og trafiksikker kommune

3.1 BARNETS STEMME OG RETTEN TIL MEDVIRKNING

For at barns stemme skal bli hørt, og barns beste skal kunne vurderes må disse rettighetene sikres:

- Barn har rett til å **uttale seg fritt** og trygt om forhold som berører barnet (BK ark 12, Grunnloven § 104)
- Barn har **rett på nok og forståelig informasjon** for å uttale seg (BK art. 12)
- Barn har **rett til respekt for sitt privatliv** (BK art 16, EMK art.8, Grunnloven § 102)

Vi ønsker at alle barn i vår barnehage skal ha et eierskap til Sunde barnehage. Barna skal ha innflytelse på det som skjer i barnehagen. Vi skal fremme demokrati. Barna skal få være med å bestemme i situasjoner som eks. lek, måltid, bleieskift/do, samlingsstund, tur og hvem de skal være sammen med.

Vi skal vektlegge deres synspunkter i samsvar med deres alder og modenhet.

Tegn til god praksis:			
Jeg setter barna først			
Jeg lar barna lede an, ved å følge deres initiativ			
Jeg tar med barna i planlegging av barnehagens hverdag			
Jeg observerer barna og følger opp alle barns ulike uttrykk og behov			
Barn får god informasjon om saker som berører dem			
Jeg spør barna om deres mening			
Jeg lar barna ta valg når det er mulig			
Jeg tar barns synspunkter og meninger på alvor			
Jeg støtter barns selvstendighet ved å fange opp deres uttrykk, ønsker og ideer			
Barn finner sammen fram til hva de vil gjøre og hva de skal leke			
Barna definerer barnehagen som «min barnehage»			
Jeg avklarer med barnet informasjon som gis til foresatte			
Jeg leter etter barns spor			

Vi ønsker å jobbe systematisk de neste to årene med at barns stemme skal bli hørt.

Dette vil vi gjøre gjennom:

3.1.1 Barneråd

Gledingspatruljen deltar jevnlig i et barneråd, der de får mulighet til å si sin mening om innkjøp av leker, tur, dagsrytmen, mat, voksenrollen osv. Rådet ledes av styrer.

3.1.2 Barnets stemme i forberedelse av foreldresamtale

Vi har noen faste spørsmål vi spør de ulike aldersgruppene i forkant av samtale. De skal i tillegg til observasjon gi oss et bilde av barnets trivsel og tanker rundt hverdagen i barnehagen.

3.1.3 Bussen

Bussen er et relasjonskartellings-skjema, som barna svarer på i samarbeid med en voksen. Den gir oss et bilde av dynamikken i gruppa.

3.1.4 Barns spor (Rekomp)

Gjennom å observere og bygge gode relasjoner med barna, fanger vi lettere opp barns ytringer og spor. Sporene barna legger igjen forteller oss noe om hva de liker å gjøre, hvor de helst vil leke og oppholde seg. Hos de yngste barna uten et verbalt språk er sporene viktig for å framme medvirkning.

- Bilder fra hverdagen i barnehagen skal være med på å vise oss hva barna er opptatt av og hvilke spor de legger igjen. Bildene kan også være gode utgangspunkt for samtale med barn og videre refleksjon i personalet.
- De eldste barna skal se etter de yngste barns spor. I tillegg til å få viktig informasjon og hva de yngste er opptatt av, vil leting etter spor trene opp de eldstes blikk til å se hva andre barn er opptatt av og liker.

3.2 FELLESSKAP OG VENNSKAP

Vi dannes og utvikler oss i et gjensidig samspill med hverandre og omgivelsene. Fellesskap og vennskap beskytter, fremmer utvikling, fremmer god psykisk helse og regulering av følelser.

- Alle barn skal oppleve å være en betydningsfull person for fellesskapet.
- Vi skal bidra til at barn får et positivt selvbilde.
- Vi ønsker at barn skal erfare felles verdier og normer som er viktige for et inkluderende fellesskap.

Med fellesskap mener vi den enkelte avdeling, men også at alle opplever at de har en sentral og viktig plass i hele Sunde barnehage.

- Alle barn skal ha venner og lære å holde på vennskap.

For å lykkes, trenger barn gode rollemodeller som legger til rette for at barn kan trene og utvikle disse ferdighetene. Barn utvikler seg i ulikt tempo.

- Alle skal få utvikle sin sosiale kompetanse.

Sosial kompetanse er en grunnleggende ferdighet for å lykkes i samspill med andre og være en del av et fellesskap. Sosial kompetanse trenes og utvikles i samspill med andre. Disse fem ferdighetene er viktig å kunne mestre å balansere for og vise sosial kompetanse; samarbeid, selvhevdelse, empati, selvkontroll og ansvarlighet.

Relasjonell kompetanse	
Samarbeid	Selvhevdelse
Emosjonell kompetanse	
Empati	
Selvregulering	
Selvkontroll	Ansvarlighet

Tegn til god praksis:			
Jeg lytter til barns adferd, ser bak adferden til barna – hva er det de prøver å fortelle meg?			
Jeg løfter fram barnets styrker og vedsetter ulikheter			
Vi snakker godt om hverandre, hjelper hverandre og heier på hverandre			
Jeg uttrykker glede over å være sammen med barna			
Jeg bevisstgjør barna på hvor viktige de er for gruppa og for andre barn			
Jeg er tilstede og følger med på barns lek både ute og inne.			
Ansatte fordeler seg på barnehagens uteområde og i de ulike rommene barna er på inne			
Alle barn har noen å leke med			
Barna gir omsorg tar imot omsorg			
Barna viser godhet for hverandre			
Barna tør å si fra hvis de ikke er enige eller noe oppleves vanskelig			
Jeg støtter barna i deres konflikter og hjelper dem til å ta andres perspektiv			
Barn gir plass til andre			
Jeg hjelper barna til å ivareta vennskap			
Vi har ikke regler for reglenes skyld			
Jeg samtaler med barn om verdier og betydningen av gledningsegenskapene (se gleding)			

3.3 SPRÅKGLEDE

Vi ansatte skal være språklige rollemodeller for barna. I samtale med barn bruker vi både verbal og nonverbal kommunikasjon. Vi skal ha kunnskap om barns språkutvikling og legge til rette for daglig språkstimulering. Barna skal oppleve voksne som er bevisst språket i hverdagen, og som er gode språklige rollemodeller. Pedagogene i vår barnehage skal fange opp barn som strever med språket tidlig, og kunne gi foreldre og foresatte veiledning. Sammen med foreldre/ foresatte, ønsker vi å utjevne de språklige forskjellene mellom barna.

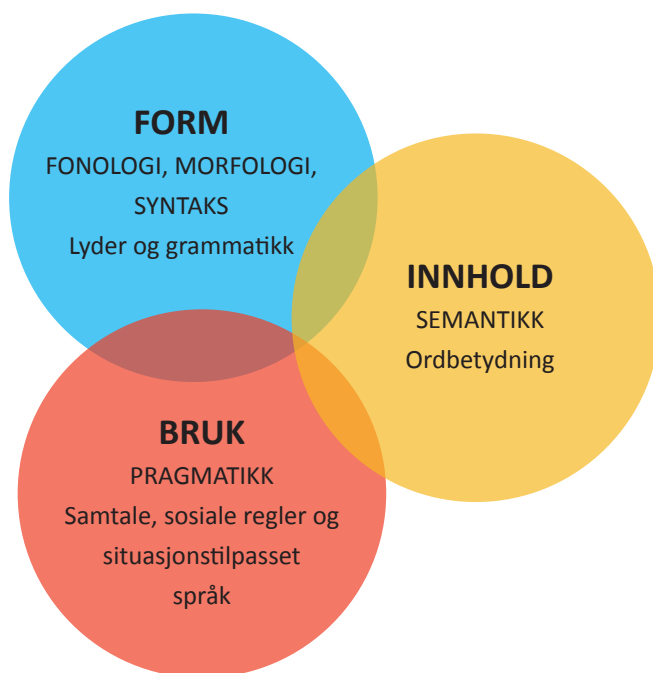
- Vi skal jobbe bevisst med språk
- Barna skal «bades» i språk

Tegn til god praksis:			
Jeg gjentar, utdyper og benevner det jeg og barna gjør og ser			
Jeg bruker et rikt språk i dialog med barna (varierte ord og beskrivende forklaringer)			
Jeg stiller åpne spørsmål			
Jeg deltar sammen med barna i engasjerte samtaler og fortellersituasjoner			
Jeg er sammen med barn i musiske aktiviteter (sang, dans, rim og regler)			
Jeg bruker konkreter for å skape nysgjerrighet og for å framheve ord og innhold i fortellinger og beskjer			
Jeg setter av tid til å lese bøker sammen med barna			
• Barna blir invitert inn i dialog om bøkene både før, etter og underveis mens de leser • Bøker leses flere ganger, og barna får mulighet til å bli kjent med bøker over tid • Det brukes tid til å samtale om bilder			
Barna blir presentert for et rikt utvalg av bøker (pekebøker, billedbøker, teksterbøker, faktabøker, bøker med rim, tall og bokstaver)			
Jeg tilpasser bøkene til barns interesse, opplevelser, språklig mestring, utvikling og leseerfaring			
Jeg spiller brettspill som fremmer språk, sammen med barna			
På stor avdeling klappes stavelser			

- Barna skal støttes i å sette ord på sine tanker, følelser og ønsker.

Tegn til god praksis:			
Jeg oppfordrer barn til å stille spørsmål			
Jeg lytter til barns ønsker			
Jeg bygger videre på barnas tanker og inviterer dem inn i utforskende samtaler			
Jeg benevner og prater om følelser			
Jeg setter ord på det som barnet opplever som fint og det som oppleves vanskelig			

Les mer om vårt arbeid med språk under fagområdet: Språk, tekst og kommunikasjon.

Bloom og Lahey språkmodell (1978)

*Ikke vent til barna har et språk
før du begynner å lese for dem.
Les for dem slik at de får et
godt språk!*

Lesesenteret, Universitet i Stavanger.

3.4 KLART MI KAN LEKE!

Leken er avgjørende for trivsel, glede, utvikling og læring. I vår barnehage leker vi for lekens skyld. Leken har en verdi i seg selv. Både når vi leker ute og inne glemmer vi tid og sted og er tilstede med hele oss. Det skal være gøy å leke. Det er viktig at hvert barn får oppleve mestring i leken og at alle har noen å leke med. For å kunne gi seg hen i leken, må både voksne og barn kjenne seg trygge. Leken skal være på barnas egne premisser.

- Leken skal ha stor plass hos oss.
- Alle skal ha noen å leke med.

Tegn til god praksis:			
Barn kommer inn i lek og opprettholder den			
Barn gleder seg til å gå i barnehagen for å leke			
Jeg er nysgjerrige på barn sin lek, lekens utvikling og nye leker som dukker opp			
Jeg legger til rette for fellesopplevelser, eks. turer, bøker som utgangspunkt til felles lek i gruppa			
Det settes av god tid til lek			
Vi har romslige planer, slik at barna som er i lek kan få tid til å fortsette eller avslutte lek			
Vi deler i lekegrupper			
Jeg er til stede og observerer leken			
Jeg veileder og støtter barn i lek (lekekoder)			
Jeg inkluderer barn inn i lek			
Jeg fanger opp barn som er ekskludert fra leken			

- Vi skal sammen med barna skape et fysisk lekemiljø som inspirerer til variert lek ute og inne.
- Vårt uteområde og avdelinger skal innby til lek.

Tegn til god praksis:			
Jeg innhenter kunnskap om barnas leke-temaer gjennom samtaler med barn og foresatte, og gjennom barnebøker, barne-tv og musikk			
Jeg tar utgangspunkt i det barna er opptatt av ved valg av leker og lekemiljø			
Forskjellige leker er lett tilgjengelig for barna			
Lekene sorteres og har sin faste plass, godt merket for barna			
Jeg inspirerer og skjermer leken ved å lage ulike lekesoner/lekemiljøer og ved å bevisst sette fram leker			
Barna har tilgang på konkrete, utkleddingstøy, rekvisitter og naturmateriell			
Jeg introduserer gamle leke-tradisjoner og tar frem det jeg selv har i «ryggsekken» av leker fra barndommen			
Vi er bevisst på hvilke leker vi kjøper inn			
Vi fornyer lekemiljøet jevnlig og etter innspill fra barna			
Jeg tilrettelegger for at barna kan få leke med naturmateriell			

Lek og kreativitet er
motorveien til gode
relasjoner og god
utvikling!

Daniel Siegel

- Vi skal alle være lekne voksne.

Tegn til god praksis:			
Jeg er i lek, tar initiativ til lek og takker ja til initiativ fra barna om å være med i lek			
Jeg er pålogget i lek med barn			
Jeg tør å bevege meg ut av komfortsonen			
Jeg er full av gøtts og byr på meg selv			
Jeg er spontan, tuller og tøyser			
Jeg tenker utenfor boksen			
Jeg fantaserer, dikter historier, går inn i ulike roller og gir lekefigurer liv			
Jeg tar i bruk rekvisitter og kler meg ut			
Jeg går inn i leken med hele meg			
Jeg tilfører leken nye elementer som for eksempel spenning og glede			
Jeg får barn til å glemme tid og sted			
Jeg legger til rette og skaper magiske stunder sammen barna			
Jeg sitter på gulvet			

3.5 GLEDEN I Å LÆRE

Barn lærer mye gjennom en dag og sin tid i barnehagen, både gjennom lek og ulike typer aktiviteter. Barns iver og motivasjon for å lære er fantastisk. Vi skal ta utgangspunkt i det enkelte barns utvikling og støtte dets undring, nysgjerrighet, kreativitet og lærelyst. Barna skal få utforske og oppleve læring i hverdagssituasjoner.

For å kunne lære og utvikle seg, er barn avhengig av å være trygge og ha en god relasjon til andre barn og voksne i barnehagen. Barna skal oppleve variasjon og progresjon i tiden de går i barnehagen. De yngste barna har blant annet behov for sansemotoriske utfordringer og de eldste har mer behov for fakta og svar på spørsmål.

- Barn skal oppleve gleden ved å lære og ha et ønske om å lære mer
- Det skal være progresjon i valg av aktiviteter og i utforming av avdelingen
- Det fysiske miljøet skal inspirere til utforskning og læring

Tegn til god praksis:				
Barna er ivrige og nysgjerrige				
Jeg lytter og stiller åpne spørsmål				
Jeg legger merke til, anerkjenner og følger opp barnas perspektiv og handlinger og støtter barns tenkning				
Jeg knytter informasjon til barnas liv og erfaringer				
Jeg knytter forklaringer til det barna gjør				
Jeg tar utgangspunkt i barns interesse og kunnskap				
Jeg søker kunnskap sammen med barna				
Jeg er engasjert og undrer meg sammen med barna				
Jeg bygger videre på barnas initiativ og kunnskap				
Jeg legger til rette for læring i ulike situasjoner og aktiviteter både inne og ute				
Barna får bruke hele kroppen og alle sanser				
Barn har rik tilgang på ulike leker, materiell og utstyr				
Jeg tar i bruk digitale verktøy sammen med barna (Vi følger retningslinjene til skjermbruk fra Helsedirektoratet)				
Vi har oppslag inspirer til undring, nysgjerrighet og samtaler				

Vi trenger ikke
flinkere barn
- vi trenger
gladere barn!

Karen Ringereid

3.6 RAMMEPLANENS SJU FAGOMRÅDER

Barnehagen er en del av utdanningsløpet. I barnehagen sees lek, læring, utvikling, oppdragelse og omsorg som deler i en sammenhengende helhet. Underpunktene i de sju fagområdene legger føringer for et variert og allsidig pedagogisk tilbud. I barnehagen jobber vi ofte tverrfaglig, slik at flere fag innlemmes i temaarbeid og hverdagslige situasjoner.

- Vi skal legge til rette for et lærende fellesskap.
- Leken skal være sentral i arbeidet med alle fagområdene.
- Fagområdene skal sees i sammenheng og de skal være en gjennomgående del av barnehagens innhold.
- Vi arbeider med de ulike fagområder både i formelle og uformelle situasjoner.
- Vi skal legge til rette for lystbetont læring gjennom lek og allsidig sansemessige opplevelser.
- Arbeidet med fagområdene skal vi tilpasse barnas alder, interesser, gruppens sammensetning og andre forutsetninger. Vi skal tenke progresjon.
- Vi ønsker at alle skal få like muligheter til å møte utfordringer som svarer til deres utviklingsnivå.

Vi har i denne toårsplanen valgt ut områder og tiltak vi ønsker å jobbe ekstra med under de sju fagområdene.

Rammeplanen sier:

Barnehagen skal bidra til at barna...			
opplever trivsel, glede og mestring ved allsidige bevegelseserfaringer, inne og ute, året rundt			
blir kjent med egne behov, får kjennskap til menneskekroppen og utvikler gode vaner for hygiene og et variert kosthold			
videreutvikler motoriske ferdigheter, kroppsbeherskelse, koordinasjon og fysiske egenskaper			
opplever å vurdere og mestre risikofylt lek gjennom kroppslige utfordringer			
blir trygge på egen kropp, får en positiv oppfatning av seg selv og blir kjent med egne følelser			
setter grenser for egen kropp og respekterer andres grenser			
får innsikt i matens opprinnelse, produksjon av matvarer og veien fra mat til måltid.			

3.6.1 KROPP, BEVEGELSE, MAT OG HELSE

Vårt inne- og uteområde skal inspirere til fysisk aktivitet. Både på tur og i barnehagen ønsker vi å være aktive rollemodeller, som fremmer bevegelses glede. Barna skal få mulighet til hvile i løpet av dagen. Vi følger FHI sine anbefalinger knyttet til mat og helse i barnehagen. Ved at vi velger å være aktive ute i frisk luft sammen med barna, kan vi bidra til bedre fysisk og psykisk helse for både barn og oss ansatte.

Våre tiltak under kropp, bevegelse, mat og helse:

3.6.1.1 Kostholdsplan

Vi har en egen kostholdsplan, som skal bidra til å gi barna variert og sunt kosthold med utgangspunkt i retningslinjene til Helsedirektoratet. På den måten gir vi barna matglede og sunne helsevaner.

Personalet skal...			
være aktive og tilstedeværende, støtte og utfordre barna til variert kroppslig lek og anerkjenne barnets mestring			
bidra til at barna kan tilegne seg gode vaner, holdninger og kunnskaper om kost, hygiene, aktivitet og hvile			
gi barna tilgang til varierte og utfordrende bevegelsesmiljøer, sanseopplevelser og kroppslig lek ute og inne, i og utenfor barnehageområdet			
bidra til at barna utvikler et bevisst forhold til retten til å bestemme over egen kropp og respekt for andres grenser			
legge til rette for at måltider og matlaging bidrar til måltidsglede, deltakelse, samtaler og fellesskapsfølelse hos barna			
kjenne og praktisere nasjonale føringer for helsefremmende og forebyggende tiltak som gjelder barn			

3.6.1.2. Matnyttig (1000 første dagene)

Gjennom Matnyttig skal vi gi barnet en god matstart for livet! Målet er å bedre kosthold og ernæringspraksis i de første 1000 dagene i livet. Matnyttig er et nettsted for gravide, foreldre og barnehageansatte. Der ligger en samling av informasjon, videoer og råd som i tidligere forskningsstudier har vist seg å forbedre barns kosthold. Her vil barnehagen få oppskrifter, tips og opplegg.

3.6.1.3 Matjungelen

Matjungelen er et gratis aktivitetsprogram for barnehager der barna kan utforske en jungel av mat og oppleve matglede i fellesskap. Les mer på www.Matjungelen.no

Matlaging

Barna skal være delaktige i matlaging inne og ute i barnehagen. Avdelingene har ulike dager der kan disponere kjøkkenet. Barna er delaktige når trallen gjøres klar og bordet dekkes og ryddes.

Tegn til god praksis under måltid, hvile og fysisk aktivitet

Tegn til god praksis:			
På avdelingen blir barn introdusert for nye smaker			
Barna på avdelingen er delaktige i matlaging og tilberedning av måltider			
Barna på avdelingen får ta i bruk flere sanser når de lager mat			
Barna på avdelingen får ro og god tid til å spise			
På avdelingen lager vi mat sammen med barna inne			
På avdelingen lager vi mat sammen med barna ute			
På vår avdeling er det plasser inne, hvor barn kan trekke seg til side for ro og hvile i løpet av dagen			
På uteområdet er det plasser barna kan trekke seg til side for ro og hvile i løpet av dagen			
Jeg er aktiv sammen med barna			
Barna på avdelingen er i aktivitet flere timer til dagen (Hdir anbefalt 3t., der en time er høy intensitet)			
Jeg legger til rette for lek og aktivitet i ulendt terreng			

3.6.1.4 Barnehagepakken

Gjennom Stine Sofie stiftelsens barnehagepakke, ønsker vi fortsette å styrke vår handlingskompetanse.

Vi skal styrke 5 viktige elementer:

- egen kunnskap om vold og overgrep mot barn
- personlige faktorer, som mot og vilje til å handle
- egen tro på systemet og at det nytter å melde fra ved bekymring
- en organisasjonskultur, hvor det er aksept for å drøfte og handle ved bekymring
- eget verdisyn rundt barn, som troverdige vitner for eget liv

3.6.1.5 Temauker kroppen

Hver vår og høst har vi en uke hvor hver avdeling jobber med temaet «Kroppen min». Det vil variere hvordan den enkelte avdeling skal jobbe med dette i forhold til progresjon.

3.6.1.7 Snakkemedbarn.no

Snakkemedbarn.no er en digital opplæringsplattform om vold, overgrep og omsorgssvikt, som skal gjøre ansatte tryggere og modigere i samtaler med barn. Snakkemedbarn.no består av en snakkesimulator, der vi kan øve oss på bedre dialog med barn som har det vanskelig. I tillegg finnes det nyttige artikler og filmer til opplæring. Noen av våre ansatte skal kurses i dette til høsten.

3.6.2 NATUR, MILJØ OG TEKNOLOGI

Barnehagen skal fremme bærekraftig utvikling. Barna i vår barnehage skal få oppleve naturens mangfold. Gjennom å skape gode opplevelser i naturen, skal vi bidra til at barna opplever tilhørighet til naturen. Da tror vi også at respekten for naturen vil komme.

Vi søker naturen både utenfor og innenfor vårt lekeområde. Vi skal ta utgangspunkt i endringene som skjer i naturen gjennom de fire årstidene, og det de ulike turplassene har å tilby. Vår oppgave blir å skape forventninger og pirre nysgjerrigheten til barna. Barna skal få ta alle sanser i bruk. Vi skal sammen med barna undre oss over det vi ser, hører, lukter og sette søkelys på følelsen det gir oss å være ute.

Vi mener naturen i seg selv er en fantastisk arena for lek. Ute er det god plass. Ting i naturen inspirerer til å bruke fantasien. Det er nok til alle.

Rammeplanen sier:

Barnehagen skal bidra til at barna...			
opplever og utforsker naturen og naturens mangfold			
får gode opplevelser med friluftsliv året rundt			
opplever, utforsker og eksperimenterer med naturfenomener og fysiske lover			
får kjennskap til naturen og bærekraftig utvikling, lærer av naturen og utvikler respekt og begynnende forståelse for hvordan de kan ta vare på naturen			
får kunnskap om dyr og dyreliv			
lager konstruksjoner av ulike materialer og utforsker muligheter som ligger i redskaper og teknologi			
får kjennskap til menneskets livssyklus			

Personalet skal...			
legge til rette for mangfoldige natur-opplevelser og bruke naturen som arena for lek, undring, utforsking og læring			
gi barna tid og anledning til å stille spørsmål, flekere og lage egne forklaringer på problemstillinger, delta i samtaler om det de har erfart og opplevd			
synliggjøre naturfenomener og reflektere sammen med barna om sammenhenger i naturen			
utforske og eksperimentere med teknologi og naturfenomener sammen med barna			

Våre tiltak under natur, miljø og teknikk:

3.6.2.1 Klesbrosjyre

Vi har en egen klesbrosjyre med tips og råd for barn i barnehage.

3.6.2.2 Miljøuka (stor side)

På våren har vi miljøuka samtidig med at ungdomsskolen har Havmonsteruka. Tema vil være kildesortering og søppel. Det vil variere hvordan den enkelte avdeling skal jobbe med dette i forhold til progresjon. Gledingspatruljen får besøk av noen elever og drar en dag opp på ungdomsskolen for å se på deres utstillinger.

Tegn til god praksis:			
Barn og voksne viser glede over å være ute			
Jeg er engasjert og delaktig			
Jeg er ute i all slags vær og er godt og riktig kledd			
Jeg tar initiativ til å brenne bål			
Vi spiser og lager mat ute			
Jeg pakker med turutstyr			
Jeg lar barna få være med å bestemme hvor, når og hvor lenge vi skal være ute og på tur			
Jeg utforsker naturen sammen med barna			
Jeg tar initiativ og møter barnas initiativ på å sortere og plukke søppel			
Jeg begrenser engangsartikler og papir			

3.6.3 ETIKK, RELIGION OG FILOSOFI

Alle barn skal bli hørt i samtaler om små og store temaer som enkelte barn og barnegruppe er opptatt av. Vi ønsker at hvert enkelt barn og deres familie skal være stolte av sin kultur, språk, livssyn og religion.

Rammeplanen sier:

Barnehagen skal bidra til at barna...			
får kjennskap til grunnleggende verdier i kristen og humanistisk arv og tradisjon og blir kjent med religioner og livssyn som er representert i barnehagen			
utforsker og undrer seg over eksistensielle, etiske og filosofiske spørsmål			
får kjennskap til, forstår og reflekterer over grunnleggende normer og verdier			
får en forståelse for at det finnes mange ulike måter å forstå ting på og leve sammen på			
utvikler interesse og respekt for hverandre og forstår verdien av likheter og ulikheter i et fellesskap			

Personalet skal...			
formidle fortellinger og skape rom for barnas opplevelser, samtaler, erfaringer og tanker om religion, livssyn, etikk og eksistensielle temaer			
utforske og undre seg over eksistensielle, etiske, religiøse, livssynsmessige og filosofiske spørsmål sammen med barna			
bidra til å utvikle barnas toleranse, interesse og respekt for hverandre og for mennesker med ulik kulturell, religiøs eller livssynsmessig tilhørighet			
gi barna kjennskap til og markere merkedager, høytider og tradisjoner i den kristne kulturarven og andre religioner og livssyn som er representert i barnehagen			
samtale med barna om religiøse og kulturelle uttrykk og være bevisst på hvordan egen deltakelse kan støtte og utvide barnas tenkning			
identifisere verdikonflikter i hverdagen, reflektere over verdiprioriteringer og holdninger og ha et bevisst forhold til hvordan disse kommer til uttrykk i arbeidet med barna			

Våre tiltak under etikk, religion og filosofi:

3.6.3.1 Markere merkedager, høytider og tradisjoner i den kristne kulturarven

- **Påskesamlinger:** Barnehagen har samling om påske-tradisjoner og formidler bibelfortellinger knyttet til helligdagene.
- **Julesamlinger:** Barnehagen har samling om juletradi-sjoner og formidler juleevangeliet gjennom fortelling, sanger, bilder og rollespill.
- **Julevandring i Frelserens kirke:** Farsund menighet inviterer barnehagene til julevandring i kirken. Temaet er juleevangeliet. Gledingspatruljen deltar etter samtykke fra foresatte.
- **Lucia:** 4 åringene gleder alle ansatte og barn i barne-hagen ved å gå lucia i barnehagen. De går også ned til Omsorgssenteret og synger. Gledingspatruljen går lucia på Amfi senteret.
- **Nisseleting:** I desember arrangeres det nisseleting i barnehagen for 4 og 5 åringene. En hyggelig etter-middag ute sammen med foresatte, der vi brenner bål, spiser grøt og leter etter spor fra nissen. SU representantene for 4 og 5 åringer bidrar med blant annet å servere grøt.
- **Nissefest:** 3 åringene har nissefest en formiddag i desember, hvor de spiser grøt og kler seg i nisseklær.

3.6.3.2 Markere høytider, merkedager og tradisjoner i andre religioner og livssyn som er representert i gruppa

- Dette gjøres etter ønske og i samarbeid med barnet hjem
- Vi bruker fortellinger, konkrete og bilder

3.6.4 ANTALL, ROM OG FORM

Barna skal få undersøke sammenhenger i sine omgivelser gjennom å sortere. Ved å utforske hvordan ting rundt dem er helt like, litt like eller helt forskjellige får de en forståelse av verden.

Rammeplanen sier:

Barnehagen skal bidra til at barna...			
oppdager og undrer seg over matematiske sammenhenger			
utvikler forståelse for grunnleggende matematiske begreper			
leker og eksperimenterer med tall, mengde og telling og får erfaring med ulike måter å uttrykke dette på			
erfarer størrelser i sine omgivelser og sammenligner disse			
braker kroppen og sansene for å utvikle romforståelse			
undersøker og gjenkjenner egenskaper ved former og sorterer dem på forskjellige måter			

Våre tiltak under antall, rom og form:

3.6.4.1 Klassifisering og ordning

- Vi ansatte skal sammen med barna klassifisere og sortere ting i klasser etter hva som hører sammen.
- Sammen med barna skal vi ordne sortere ting etter bestemte kriterier. Vi fokuserer på forskjeller.

Det vil variere hvordan den enkelte avdeling skal jobbe med dette i forhold til progresjon.

Ressurs: Matematikksenteret

Personalet skal...			
bruke matematiske begreper reflektert og aktivt i hverdagen			
bruke bøker, spill, musikk, digitale verktøy, naturmaterialer, leker og utstyr for å inspirere barna til matematisk tenkning			
styrke barnas nysgjerrighet, matematikkglede og interesse for matematiske sammenhenger med utgangspunkt i barnas uttrykksformer			
legge til rette for matematiske erfaringer gjennom å berike barnas lek og hverdag med matematiske ideer og utdypende samtaler			
stimulere og støtte barnas evne og utholdenhet i problemløsning			

3.6.5 KUNST, KULTUR OG KREATIVITET

Barna skal få utvikle sin kreativitet og få mulighet til å uttrykke seg på ulike måter gjennom dans, sang, rytmer og ulike formingsaktiviteter. Vi ønsker å gi barna opplevelser i sammen med kreative og kunstneriske mennesker i vår kommune.

Rammeplanen sier:

Barnehagen skal bidra til at barna...			
har tilgang til ting, rom og materialer som støtter opp om deres lekende og estetiske uttrykksformer			
tar i bruk fantasi, kreativ tenkning og skaperglede			
bearbeider inntrykk og følelser i møte med kunst, kultur og estetikk gjennom skapende virksomhet ute og inne			
møter et mangfold av kunstneriske og kulturelle uttrykksformer og utforsker og deltar i kunst- og kulturopplevelser sammen med andre			
braker ulike teknikker, materialer, verktøy og teknologi til å uttrykke seg estetisk			
opplever glede og stolthet over egen kulturell tilhørighet			

Personalet skal...			
samtale med barna om deres og andres kunstneriske og kulturelle uttrykk			
gi rom for, støtte og berike barnas bearbeiding av møter med kunst og kultur			
være lydhøre, anerkjenne og imøtekomme barns egen tradisjonskultur og barnekultur			
være lyttende og oppmerksomme på barnas ulike kulturelle uttrykk, vise respekt for deres ytringsformer og fremme lyst til å gå videre i utforsking av de estetiske områdene			
motivere barna til å uttrykke seg gjennom musikk, dans, drama og annen skapende virksomhet, og gi dem mulighet til å utvikle varierte uttrykksformer			
synliggjøre og skape estetiske dimensjoner i barnehagens inne- og uterom			
gi barna anledning til å bli kjent med et mangfold av tradisjoner og kunst- og kulturuttrykk fra fortid og samtid			
bidra til at kulturelt mangfold blir en berikelse for hele barnegruppen			

Våre tiltak under kunst, kultur og kreativitet:

3.6.5.1 Samarbeid med ulike kunstnere

- Vi ønsker at barna skal bli kjent med ulike kunstnere i vår lokale kommune
- Vi ønsker at barna skal få være delaktige sammen med kunstnere

3.6.5.2 Samarbeide med Eilert Sundt avdeling Farsund

- Vi ønsker at barna skal få bli kjent med elevenes arbeid på linjen "Frisør, blomster, interiør og eksponeringsdesign (FBIE).
- Vi ønsker at barna skal få skape noe i sammen med en gruppe elever

Det vil variere hvordan den enkelte avdeling skal jobbe med dette i forhold til progresjon.

3.6.5 KOMMUNIKASJON, SPRÅK OG TEKST

Tegn til god praksis og vårt arbeid med språk står mer beskrevet under punktet språkglede tidligere i planen.

Rammeplanen sier:

Barnehagen skal bidra til at barna...			
uttrykker sine følelser, tanker, meninger og erfaringer på ulike måter			
bruker språk til å skape relasjoner, delta i lek og som redskap til å løse konflikter			
videreutvikler sin begrepsforståelse og bruker et variert ordforråd			
leker, improviserer og eksperimenterer med rim, rytme, lyder og ord			
møter et mangfold av eventyr, fortellinger, sagn og uttrykksformer			
opplever spenning og glede ved høytlesning, fortelling, sang og samtale			
utforsker og gjør seg erfaringer med ulike skriftspråksuttrykk, som lekeskrift, tegning og bokstaver, gjennom lese- og skriveaktiviteter.			

Personalet skal...			
skape et variert språkmiljø der barna får mulighet til å oppleve glede ved å bruke språk og kommunisere med andre			
synliggjøre språklig og kulturelt mangfold, støtte barnas ulike kulturelle uttrykk og identiteter og fremme mangfold i kommunikasjon, språk og andre uttrykksformer			
invitere til ulike typer samtaler der barna får anledning til å fortelle, undre seg, reflektere og stille spørsmål			
oppmuntre barna til å fabulere og leke med språk, lyd, rim og rytme			
støtte barnas lek med og utforsking av skriftspråket			
bruke varierte formidlingsformer og tilby et mangfold av bøker, sanger, bilder og uttrykksformer			
inkludere alle barna i språkstimulerende aktiviteter			

Våre tiltak under kommunikasjon, språk og tekst:

3.6.6.1 Dialogisk lesning

Vi skal på en systematisk måte lese bøker med bilde og tekst sammen med barna. Samtalen med barna om tekst og bilde underveis er sentralt. «Målet med dialogisk lesning er at barnet utvikler seg til å bli den som forteller i stedet for at det er den voksne som leser og barnet som lytter. Et sentralt prinsipp er at barnet trekkes aktivt med i lesingen gjennom spørsmål, gjenfortelling og samtale om bokens innhold» (Brostrøm et al 2013, Read-Agder.no).

3.6.6.2 Bibliotek

Barnehagen har sitt eget bibliotek. Her kan barna komme og lese bøker og låne med bøker til avdelingen. Vi skal ha et mangfold av bøker:

- Bøker med ulike kunstneriske uttrykk
- Bøker med varierende mengde tekst og bilder
- Bøker som støtter opp om fagområdene
- Bøker der mangfoldet i barnegruppene er representert
- Bøker med humor og spenning
- Bøker med gjentakende mønster
- Faktabøker

3.6.6.3 Kommunens plan «Inkludering av minoritetsspråklige barn i barnehagen»

Alle pedagogene skal ha lest planen og følge planen:

- Rutiner for oppfølging av minoritetsspråklige barn i barnehagen
- Sjekkliste; barnehagens mangfold

Det er et eget punkt og rutine i kommunens overgangsplan som omfatter minoritetsspråklige barn.

3.6.7 NÆRMILJØ OG SAMFUNN

Sunde barnehage ligger midt i smørøyet med flotte turplasser og Omsorgssenteret som nærmeste nabo. Det er kort vei til skole og sentrum med kirke, park og kommunens kontorer. Det er kort vei til sjøen. Gledingspatruljen benytter taxi for å se mer av vår kommune, som bondegård, Hervoll mølle, Nordberg fort, strender, Lista fyr, Loshavn, dagsturhytte, osv. Navnet på avdelingene, Valhalla, Livdelia, Trollkjørka, Lauervika, Bellevue og Rokkefjell er knyttet til plasser i nærheten av barnehagen.

Rammeplanen sier:

Barnehagen skal bidra til at barna...			
oppmuntres til å medvirke i egen hverdag og utvikler tillit til deltakelse i samfunnet			
erfarer at alle får utfordringer og like muligheter til deltakelse			
utforsker ulike landskap, blir kjent med institusjoner og steder i nærmiljøet og lærer å orientere seg og ferdes trygt			
blir kjent med lokalhistorie og lokale tradisjoner			
blir kjent med ulike tradisjoner, levesett og familieformer			
blir kjent med at samene er Norges urfolk, og får kjennskap til samisk kultur			
får kjennskap til nasjonale minoriteter			

Personalet skal...			
sørge for at barna erfarer at deres valg og handlinger kan påvirke situasjonen både for dem selv og for andre			
introdusere barna for personer, steder og samfunnsinstitusjoner i nærmiljøet for å skape tilhørighet og hjelpe barna med å orientere seg og ferdes trygt			
gi barna like muligheter, fremme likestilling og motvirke diskriminering, fordommer, stereotyper og rasisme			
gi barna forståelse av at samfunnet er i endring, og at de inngår i en historisk, nåtid og fremtidig sammenheng			
gjøre barna kjent med samisk kultur og levesett og knytte det samiske perspektivet til merkedager og hverdagsliv, kunst og kultur og mattradisjoner			
gi barna begynnende kjennskap til betydningen av menneskerettighetene, spesielt barnekonvensjonen			

Våre tiltak under nærmiljø og samfunn:

3.6.7.1 Temauker

- **Brannvernuke:** Høsten - Uke 38: Alle aldersgrupper
- **Gledingsuka:** Uke 39
- **Trafikkuke:** Den tredje uka i oktober, for stor side. Onsdagen er det refleksens dag.
- **Sjøvettuke:** Våren- Uke 23, for stor side

Det vil variere hvordan den enkelte avdeling skal jobbe med dette i forhold til progresjon.

3.6.7.2 Samarbeid med Farsund Omsorgssenter

Vi skal glede beboere og ansatte på Omsorgssenteret gjennom planlagte og spontane aktiviteter ute og inne. Barnehagen benytter deres uteområde til lek. Vi går gledingstog i desember og i forkant av 17. Mai. 4 åringene går Lucia. 4 og 5 åringene har faste besøk på en av avdelingene. Barna pynter gangene med tegninger, malerier mm. Noen av beboerne blir invitert opp i barnehagen i forbindelse med ulike aktiviteter i barnehagen.

3.6.7.3 Lokalhistorie

Barna skal bli kjent med Farsund, som by og kommune. De skal bli kjent med Farsund sin lokalhistorie; Kaper-tiden, fiske, utvandringen til USA og bybildet før og nå. De skal bli kjent med stedene som avdelingene har sine navn fra. Det vil variere hvordan den enkelte avdeling skal jobbe med dette i forhold til progresjon.

3.7 SJØVETT OG TRAFIKKSIKKER KOMMUNE

Farsund kommune er en trafikk sikker kommune. Vi har rutiner for å ivareta sikkerhet på tur til fots, buss eller taxi. Gjennom vårt internkontrollsystem har vi rutiner som stiller krav til busselskap og drosjer med trepunktssele og trafikk sikker atferd ved kjøp av transporttjenester. Det er de aller eldste barna hos oss som benytter seg av disse tjenestene. Barna skal være tilfredsstillende sikret (trepunktssele og bilpute). Barnehagen har rutiner for håndtering av uforutsette faresituasjoner og hendelser på turer. Private biler blir kun brukt i nødsituasjon, etter samtykke fra foresatte og forutsatt at barnet er tilfredsstillende sikret.

Barna bruker refleksvest i trafikken og redningsvest ved sjøen.

Samarbeid mellom barnehage og hjem

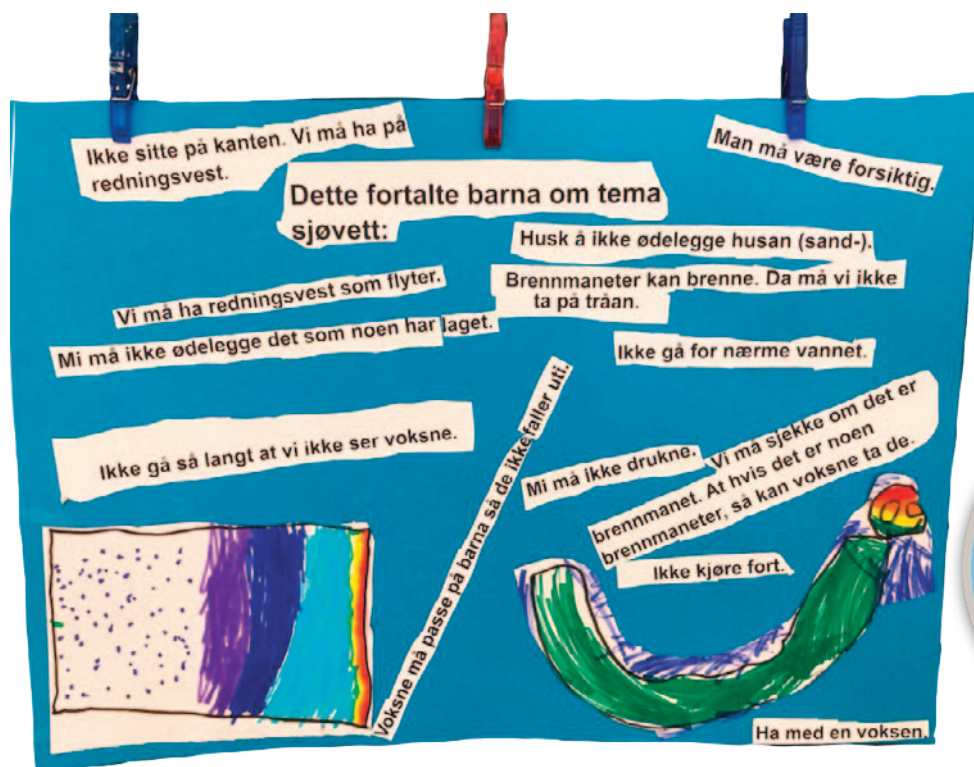
Barnehagen har rutiner for å ivareta barnas sikkerhet ved sjø, barnehagens parkeringsplass og ved portene. Disse gjennomgås årlig med foresatte og ansatte. Vi i barnehagen skal påvirke foresatte til å sikre barna på vei til og fra barnehagen. Trafikk sikkerhet og trafikk opplæring er et årlig tema på høstens foreldremøte og i samarbeidsutvalget. Foresatte får utdelt egen brosjyre fra Trygg trafikk ved start i barnehagen.

HØST	VINTER
• Bruk av refleks • Rutiner for tur • Sykkelvei, fortau, fotgjengerfelt og parkeringsplasser • Krysse vei	• Snø og glatte veier • Fortau blir borte under snøen • Brøytekanter • Aking • Is på vannet
VÅR	SOMMER
• Sykkel og sykkelhjelme • Sikkerhet på brygga og strandkanten • Redningsvest	• Sikkerhet ved sjøen. • Elias og rednings-skøyta

Sjøvett og trafikk opplæring i barnehagen

I løpet av tiden i barnehagen skal barna lære:

- trafikk regler for fotgjengere og for å krysse veien
- å bruke sansene sine i trafikken
- om bruk av bilbelte, sykkelhjelme, refleks og redningsvest
- om ulike skilt
- om sikkerhet på brygga, strandkanten og ved sjøen

4. LAGET RUNDT BARNET

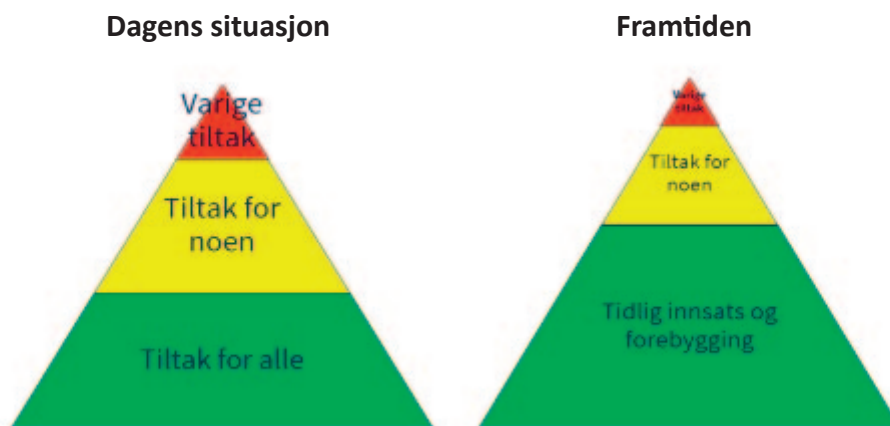
Sammen med barnets hjem, nettverk, fritid og andre instanser, utgjør vi laget rundt barnet. Barnehagen er en viktig forbyggende arena, der vi kan være med å utjevne sosiale forskjeller. Gjennom universelle tiltak, skal vi komme tidlig inn og forebygge, hjelpe og støtte familier og barn.

På figuren nedenfor viser dagens situasjon at det brukes mye ressurser på rødt nivå, tiltak som både har høy menneskelig og økonomisk kostnad. Ved å i fremtiden kunne gi mer hjelp i en tidlig fase, vil vi bedre forebygge og ivareta barna, ungdommen og familien deres på en bedre måte.

Underpunkter under denne kjernekomponenten

- 4.1 Samarbeid med barnets hjem
- 4.2 Tidlig innsats
- 4.3 Tverrfaglig samarbeid

Oppvekstreformen - formålet

Illustrasjon er hentet fra Forebyggende plan, barn og ungdom, Samordnet og tverrfaglig innsats for en god oppvekst i Farsund 2023 - 2028

4.1 SAMARBEID MED BARNETS HJEM

Vi prioriterer og verdsetter et godt samarbeid med barnets hjem. Både barnehagen og barnets hjem er avhengig av et godt samarbeid, for å kunne ivareta barnets beste og få fram barnets stemme. Vi har et felles ansvar for barnets trivsel og utvikling. Samarbeidet starter allerede før barnet begynner i barnehagen (se overganger).

Vi i barnehagen ønsker å være en del av barnets omsorgskollektiv, en del av det store laget rundt barnet. For å få til det skal vi:

- ha stort fokus på å bygge positive relasjoner med barnet og foresatte
- vise interesse og engasjere oss i barnets og deres omsorgspersoners hverdag
- skape gode møteøyeblikk og opplevelser sammen med barnet og deres hjem
- i samarbeid med SU bidra til gode møteplasser for foresatte, som et ledd i tidlig innsats
- dele noe av oss selv og hvem vi er, som grunnlag for å skape tillit og en god relasjon

Dialogen med barnets hjem er viktig. Foresatte skal oppleve å bli tatt på alvor, lyttet til og møtt der de er. Vi ønsker at både pedagogene og foresatte deler informasjon, erfaringer, styrker, undringer og bekymringer vedrørende barnet. Vi ønsker at samarbeidet skal bære preg av tillit, gjensidighet, respekt og anerkjennelse.

Pedagogenes oppgave vil være å «faglegge», styrkelegge, støtte, veilede og lede samtalen, slik at en sammen kan finne ut hva som er barns beste. Vi ønsker at foresatte skal være trygge på at de kan fortelle om deres gleder og utfordringer hjemme.

Vi ønsker at foresatte skal bli kjent med trygghetssirkelen som et godt verktøy for å møte egne barn. Vi skal legge til rette for at foresatte kan medvirke i barnets hverdag i barnehagen. Dette gjøres blant annet gjennom:

- Daglig dialog
- Brukerundersøkelse (høsten), ulike spørsmål via FORMS

- Foreldresamtaler (to ganger i året og ved behov)
- Foreldremøte (høst)
- SU (tre ganger i året og ved behov) og foreldreråd (to ganger i året og ved behov)
- IST - vår kommunikasjonsplattform

Tegn til god praksis:			
Jeg er lydhør og pålogget ovenfor foresatte			
Jeg tar foresatte på alvor ved å anerkjenne deres ulike meninger og perspektiver.			
Foresatte deler med meg fra sin hverdag, sammen med barnet.			
Jeg viser interesse for barns opplevelser og hvordan de har det ut over barnehagetiden			
Jeg evner å mentalisere.			
Foreldre bryr seg og engasjerer seg i forhold til andre barn.			
Vi strekker oss langt for å møte familienes behov.			
Jeg viser at jeg liker barnet gjennom å løfte frem barnets gode egenskaper og forteller om gode opplevelser sammen med barnet.			
Jeg er bevisst på hvordan jeg gir tilbake-meldinger til foresatte.			
Jeg viser interesse for deres tradisjoner, kultur, religion og språk.			
Jeg viser at jeg liker barnet			

For pedagoger:

Tegn til god praksis:			
Samtalen min med foresatte bærer preg av dialog			
Jeg er opptatt av 24-timers menneske			
Jeg følger malen for Gode møter i Lister (BTI)			
Foresatte deltar på møter og samlinger i regi av barnehagen			
Foresatte medvirker			
Jeg legger ut ukentlige oppdateringer og bilder på IST-home			

Levering

- Barn og deres omsorgspersoner skal oppleve seg sett og ivaretatt

Tegn til god praksis:			
Jeg er i imøtekomende - smiler - setter meg ned i barnets høyde - møter blikk - sier god morgen, «godt å se deg» - bruker barnets og foresattes navn			
Hvis mulig lukker jeg døren fra avdelingen og inn i garderoben for å skape ro			
Det er kjente ansatte som møter barnet			
Jeg er opptatt av hvordan barnet har hatt det siden sist vi møttes			
Jeg skaper forventninger til dagen som kommer			
Jeg hjelper barnet og foresatte med avskjeden			

Henting

- Barn og deres omsorgspersoner skal oppleve seg sett og ivaretatt

Tegn til god praksis:			
Jeg er i imøtekomende med de som henter - tar kontakt - smiler - møter blikk - hilser dersom det er noen jeg ikke har hilst på før - bruker barnets og den voksnes navn - setter meg ned i barnets høyde i samtaler med barnet			
Jeg forsikrer meg om at de som henter har lov til å hente barnet (Informasjon i IST Home, evt. gitt via SMS samme dag)			
Det er kjente ansatte som møter den som skal hente			
Hvis mulig lukker jeg døren fra avdelingen og inn i garderoben for å skape ro			
Sammen med barnet forteller jeg om dagen (Individuelle hendelser)			
Jeg skaper forventninger til neste barnehagedag			
Jeg sier «hade bra», «ha en fin dag» evt. «ses i morgen»			

I løpet av et år har vi ulike arrangementer vi inviterer foresatte til i barnehagen både med og uten barn. Vi ønsker å legge til rette for gode møtepunkter mellom foresatte og deres barn som et ledd i å bidra til en inkluderende barnehage.

Tilbud og arrangementer for foresatte:

4.1.1 Foreldremøter

På høsten arrangerer vi foreldremøter i barnehagen for alle foresatte. Møtet er avdelingsvis. Etter innspill fra foresatte til SU og med utgangspunkt i våre maler for foreldremøter (i vårt internkontrollsystem EIK), fastsetter vi agenda. Vi ønsker variasjon i temaene i løpet av barnets tid i barnehagen. Møtene skal gi matnyttig informasjon for den enkelte aldersgruppe og hverdagen i barnehagen. Det settes av tid til dialog mellom foresatte og relasjonsbygging. På våren inviteres ekstern foredragsholder, eller barnehagen har et felles møte.

4.1.2 Temakvelder

Vi vil i løpet av året arrangere ulike temasamlinger. Temaene velges på bakgrunn av kompetansen i barnehagen og etter innspill fra foresatte via SU. Tanken er at foresatte velger selv om de vil delta ut ifra interesse og behov.

- Gledingsmarked (se Gleding)
- Avslutning for den eldste gruppen (se Overganger)
- Nisseleting (se Religion, etikk og filosofi)

4.2 TIDLIG INNSATS

Det kreves kvalitet i alt vi gjør for å kunne være med å gi barna en god barndom. Vi vet at tidlig, god og tilpasset støtte til barn og deres hjem i barnehagealder, kan ha stor innvirkning på barnas utvikling nå og senere.

Utenom helsestasjonen, er vi en av de første tjenestene foresatte møter. For mange barn er det kanskje første gang de skal være uten sine nærmeste. Gjennom daglig og nær kontakt med barna i barnehagen, har vi en sentral posisjon til å observere og motta informasjon om barnas omsorgs- og livssituasjon.

Tett dialog og gode bånd med foresatte er en forutsetning for å få til et godt samarbeid til barns beste.

COS-P

COS Parenting er et manualisert og brukervennlig veiledningsprogram for foreldre eller andre omsorgspersoner. Våre ansatte har deltatt på COS-P kurs. Flere av våre ansatte er sertifiserte kursholdere. Vi bruker denne kunnskapen inn i møte med barn og foresatte.

Prosjektet «Folkehelse og livsmestring i Farsund»

Folkehelse og livsmestring i Lister er et prosjekt i BTI i samarbeid med RVTs (Regionale ressursentre om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging).

Målet er å styrke og videreutvikle kompetanse hos ansatte, slik at vi kan bidra til god folkehelse og livsmestring for barn, unge og deres familier i Lister.

Vi jobber med følgende kjernekomponenter;

- Samarbeid
- Verdier og kultur
- Relasjoner
- Hjernens utvikling
- Styrkelegging
- Lek er en tilstand

Innholdet i prosjektet bygger på grunnopplæringen vi har hatt gjennom RVTs sitt digitale grunnkurs «Traumeforståelse og traumebevisst omsorg.» Dette kurset gis til alle ansatte.

«Livsmestring handler om å imøtekomme barns behov for lek, trygghet og mestring i hverdagen. De gode erfaringene barn gjør i møte med andre barn og sensitive ansatte, vil bidra til at robusthet, trygghet og motstandsdyktighet vil øke».

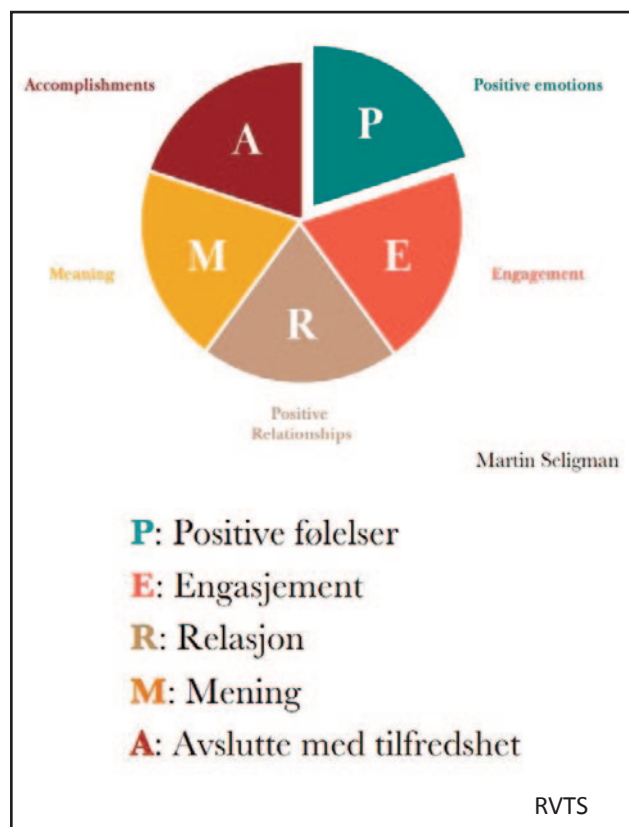
Drugli & Lekhal

PERMA

Modellen til Martin Seligman, beskriver hva et menneske trenger for å oppleve lykke og glede.

- **P**ositiv følelse (ekte glede)
- **E**ngasjement (lek, glemmer tid og sted)
- **R**elasjon
- **M**ening (en hensikt med det en gjør)
- **A**vslutte med tilfredshet (komme i mål, fornøyd med resultatet)

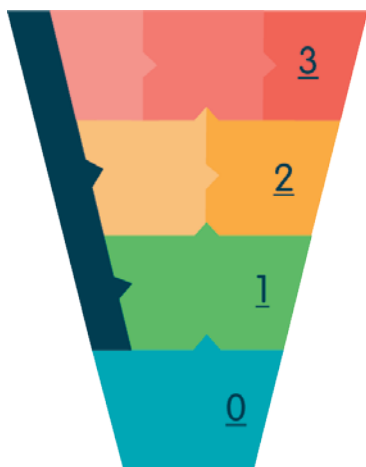
Vi ønsker at både barna og ansatte skal oppleve disse momentene i hverdagen.

4.3 TVERRFAGLIG SAMARBEID

God kompetanse og et godt faglig miljø, vil være av stor betydning når vi skal fange opp barn og familier som strever av ulike grunner. Vi har ansvar for å forebygge og fange opp dersom barn kan være utsatt for omsorgssvikt, vold og seksuelle overgrep.

Farsund er en **BTI-kommune** (Bedre tverrfaglig innsats). Vi tar utgangspunkt i BTI sin samhandlingsmodell når vi har en undring eller bekymring knyttet til et barn, barnegruppe eller familie. Handlingsmodellen gir veiledning og hjelp til å systematisere og beskrive arbeidet vi gjør, for å hjelpe barn og deres familie. Hensikten med BTI-modellen er å kvalitetssikre helhetlig og koordinert innsats, uten brudd i oppfølgingen. BTI bidrar til tidlig innsats, samordning og medvirkning for bruker og familie. På BTI sine sider finner vi oversikt over tjenester og tiltak. Se mer på www.btilister.no.

Vi følger vårt felles årshjul for skole, barnehage og helsestasjon, for å sikre at BTI er en del av vår drift.

Pedagogisk team er barnehagens forum for å sikre et trygt, godt og inkluderende læringsmiljø. Teamet skal arbeide både med forebyggende tiltak på system- og individnivå, samt drøfte og få veiledning i individualsaker. Det evalueres med utgangspunkt i igangsatte tiltak. Valg av tiltak skal bidra til en inkluderende praksis. Sammen med våre pedagoger, deltar representant fra PPT og helsestasjonen i pedagogisk team. Ved individualsaker skal foresatte samtykke til at et barn drøftes i pedagogisk team.

For pedagoger

Tegn til god praksis:			
Vi benytter handlingsveilederen og verktøykassen i BTI			
Vi fanger opp barn og familier som strever			
Vi tilpasser hjelpen til det enkelte barn og familie			
Vi samtaler med barn og foresatte ved undring og/ eller bekymring			
Vi setter inn tiltak i barnehagen			
Vi evaluerer tiltak			
Barn og foresatte involveres på et tidlig tidspunkt			
Vi får støtte i BUTT (Barn- og ungdoms tverrfaglige team)			
Vi ser bak barnets adferd			
Saker meldes inn til pedagogisk team			
God dialog med ulike instanser			
Vi framsnakker hverandre			

*Vi blir oss selv,
og noe mer enn oss selv sammen!*

G. Biesta

BEGREPER

Autoritativ voksen	Den autoritative voksenstilen handler om voksne som er varme og omsorgsfulle, samtidig som de er tydelige. En varm grensesetter, der positiv kontroll og fokus på gode relasjoner står i et balansert forhold til hverandre.	Snart førsteklassing, med sosial kompetanse i ranse- len, Lunde og Størknes, 2014:14
Anerkjenne	Ha respekt for den andres meninger og reaksjoner. Forståelse i forhold til andres væremåte og ståsted.	Snart førsteklassing, med sosial kompetanse i ranse- len, Lunde og Størknes, 2014:32
Banking time	Systematisk kvalitetstid mellom voksen og barn. Lyst- betonte situasjoner for barn med ulike utfordringer. Målet er å utvikle en god atmosfære mellom barnet og den voksne, som grunnlag for å danne en positiv relasjon.	Pianta «Roland, Den autoritative voksenrollen i barnehage og skole, 2021: 33»
Beskyttelsesfaktorer	Demper risikoen for utvikling av vansker, når personer er rammet av risikofaktorer (Genetiske, biologiske, mentale, miljømessige og sosiale faktorer)	Kvello, Barn i risiko, Skade- lige omsorgssituasjoner, 2007:162
Begynnende mobbeadferd	En finsk studie fra 2012 indikerer at den vanligste formen for begynnende mobbeadferd i barnehagen, er eksclu- dering fra vennegruppen. Så kommer ulike former for verbal mobbing som erting, peking og å le av andre. Fysisk mobbing var imidlertid ikke særlig utbredt. (Kirves & Sajaniemi 2012)	«Mobbing i barnehagen, temaforståelse – forebygg- ing – tiltak, Idsøe og Roland, 2017:30
Dialogisk lesing	Hovedfokus i dialogisk lesing er ikke bare lesingen i seg selv, men samtalen mellom barnet og den voksne. «Målet med dialogisk lesing er at barnet utvikler seg til å bli den som forteller i stedet for at det er den voksne som leser og barnet som lytter. Et sentralt prinsipp, er at barnet trekkes aktivt med i lesingen gjennom spørsmål, gjenfortelling og samtale om bokens innhold» (Brostrøm et al 2013).	https://agderfk.no/_f/p1/i2 e4d1597-0385-434c-a5cf- 2a46803932db/prosjekt- plan-leseprosjektet-read-ag der-vedtatt-styringsgruppe- read-agder-sak-01-2021.pdf
Danning	Danning handler om å utvikle kunnskap, verdier og hold- ninger sammen, gjennom dialog — hvor alle anerkjennes som selvstendige mennesker med følelser og tanker i en felles prosess.	Anne Schjelderup https://www.barnehage.no/ barnehage2014-danning- pbl/hva-er-danning/114409
Empati	Utvikling av evnen til å gjenkjenne og forstå egne følelser, gjør barnet lettere i stand til å gjenkjenne liknende følelser hos andre, føle med dem og ta hensyn	Sart førsteklassing, Lunde og Størknes, 2014: 34
Emosjonsregulering	Regulering av følelser	Snart førsteklassing: 32
Faglegge	Pedagogene faglegger hverdagen ovenfor assistenter og fagarbeidere. Benevner det som skjer ved hjelp av fag- uttrykk.	Skoglund og Sundvall, Peda- gogisk ledelse i barnehagen, 2017:47
Følelseshjernen	Styrer hukommelsesfunksjoner og hormoner som blant annet er involvert i stressreaksjoner. (limbiske system og emosjonshjernen). Her bor våre følelser, som gir oss beskjed om behovene vi har.	Ringreide og Thorkildsen, Folkehelse og livsmestring. Tanker, følelser og relasjo- ner, 2019:17
Felles forståelse (In- tersubjektive nivå)	Det intersubjektive nivået handler om å finne en felles forståelse mellom oss ansatte.	«Roland, Den autoritative voksenrollen i barnehage og skole, 2021: 52»

God stemning/positivt klima	I en organisasjon handler det om å skape gode relasjoner på alle nivå og gjennomføre regler som oppleves av de ulike aktørene som rettferdig. • Relasjoner • Positive handlinger • Positiv kommunikasjon • Respekt	«Roland, Den autoritative voksenrollen i barnehage og skole, 2021: 51 og 32»
Haimusikk	Den indre uroen vi kjenner som kan få utslag i irritasjon, sinne, apati eller hjelpeløshet, uten at vi umiddelbart kan forklare hvorfor. En falsk alarm, som når vi blir redd for noe som egentlig er trygt.	Se barnet innenfra, Brandzæg, Torsteinson og Øistad, 2014:74
Hverdagssamtaler	Hverdagssamtaler er samtaler som ikke er planlagt, men som oppstår mellom barn eller mellom barn og voksne. Det skjer mens de holder på med en aktivitet.	Den lærerike hverdagssamtalen i barnehagen, Gunn Helen Oftstad
Interaksjoner	Ulike møtepunkter som oppstår i møte mellom den voksne og barna fra første gang de møtes og framover i tid (byggesteiner).	«Roland, Den autoritative voksenrollen i barnehage og skole, 2021: 31»
Kapasitet	De ferdigheter, den motivasjonen, den kunnskapen og de holdningene som er nødvendige for å få til endringer. (individuelt, organisasjonsnivå)	Roland, Kompetanseløft i barnehagen, 2014:118
Mentalisering	Se barnet innenfra, se seg selv innenfra, se det som er imellom. Vår evne til å lese oss selv og andre.	http://www.tilknytningspsykologene.no/fordypning-barnehage-2021-kapittel-1/(Kp.2). Tilknytningsbaserte barnehager, Abrahamsen, 2015:82-
Omsorgskollektivet	Viktige personer som er laget rundt barnet.	http://www.tilknytningspsykologene.no/fordypning-barnehage-2021-kapittel-5/
Perspektivtaking	Sette seg inn i den andres tankeverden så godt som mulig.	Kompetanseløft i barnehagen, Roland, 2014:120
Risikofaktorer	En felles betegnelse på forhold som øker faren for at personer utvikler vansker (Genetiske, biologiske, mentale, miljømessige og sosiale faktorer).	Kvello, Barn i risiko, Skadelige omsorgssituasjoner, 2007:162
Sansehjernen	Handler blant annet om reflekser, pust, blodtrykk og kroppstemperatur (reptilhjernen, overlevelsesshjernen og hjernestammen) Her ligger sansene våre.	Ringreide og Thorkildsen, Folkehelse og livsmestring. Tanker, følelser og relasjoner, 2019:17
Sekundær tilknytning	En god voksen som er tilgjengelig, når foresatte ikke er der.	Se barnet innenfra, Brandzæg, Torsteinson og Øistad, 2014:21
Speiling	Vi speiler oss i responser fra andre. På den måten blir grunnleggende sider av vårt selv bilde dannet.	Kompetanseløft i barnehagen, Roland, 2014:120-122
Tenkehjernen	Gir oss blant annet språk, bevissthet, evne til å resonere og evne til å utføre viljestyrt motoriske handlinger. (hjernebarken, logikkhjernen og kortekst)	Ringreide og Thorkildsen, Folkehelse og livsmestring. Tanker, følelser og relasjoner, 2019:18
Tilknytningsadferd	Enhver form for handlinger som har som formål å oppnå og beholde tilknytningspersonens nærhet og kontakt.	Tilknytningsbaserte barnehager, Abrahamsen, 2015:58-

Trygg base	En trygg base for utforsking og læring oppe i sirkelen. Vi støtter barnet i utforsking.	Se barnet innenfra, Brandzæg, Torsteinson og Øistad, 2014:40
Trygg havn	En trygg havn for omsorg nede i sirkelen. Vi tar imot barnet når det kommer til oss.	Se barnet innenfra, Brandzæg, Torsteinson og Øistad, 2014:40
Triggere	Vi aktiveres og reaksjoner utløses. Noe utløser et gammelt minne eller en tilstand vi har vært i tidligere. Dette kan være ubevisst, men det er et dårlig minne som skaper vonde følelser her og nå og alarmen går.	Ringreide og Thorkildsen, Folkehelse og livsmestring. Tanker, følelser og relasjoner, 2019:23
Tilknytning	Medfødte evnen til å søke og holde seg i nærheten av en eller noen få voksne, og på den måten sikre sin egen trygghet og overlevelse. Tilknytning: barnets avhengighet og behov for beskyttelse og omsorg. Utforsking: barnets selvstendighet og behov for å undersøke og mestre verden.	Se barnet innenfra, Brandzæg, Torsteinson og Øistad, 2014:15
Validere	Validering betyr å vise at du forstår eller prøver å forstå barnets følelser, og at du aksepterer og tåler at det føler det slik.	Utdanningsnytt, okt. 2023

«Klart mi kan!»

Livlig, romslig og full av gøtts

Livdekrona 56, 4550 Farsund

Telefon: 38 38 22 30

sunde.barnehage@farsund.kommune.no

www.sundebhg.no